

Korruptionsdiskursen 1960–2020

Uppkomsten och hegemoniseringen av diskursen samt dess
inflytande i Finland

Elias Harkkila, 37126

Avhandling pro gradu i nordisk historia

Handledare: Johanna Ilmakunnas

Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi

Åbo Akademi 2020

Åbo Akademi – Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi

Abstrakt för avhandling pro gradu i nordisk historia	
Författare: Elias Harkkila	Handledare: Johanna Ilmakunnas
Arbetets titel: Korruptionsdiskursen 1960–2020, Uppkomsten och hegemoniseringen av diskursen samt dess inflytande i Finland	

Korruption har beskrivits som en av 2000-talets stora utmaningar. I avhandlingen analyseras hur en global korruptionsdiskurs uppkommit, hegemoniserats och vilket inflytande diskursen haft i Finland. Korruptionsdiskursen har ramats in i tre delar som analyserats med Teun van Dijks kritiska diskursanalys.

Formningsfas 1960–1990 Etableringsfas 1990–2000 Stabiliseringsfas 2000–

Formningsfasen uppmärksammar hur västerländska och framför allt amerikanska tänkare omformade och moderniserade korruptionsuppfattningen under efterkrigstiden. Under 1960-, 1970- och 1980-talet gav en historisk och normativ korruptionsuppfattning vika för en marknadscentrerad och deskriptiv korruptionsuppfattning. De amerikanska tänkarnas ideologiska och politiska kopplingar antyder att korruptionsforskningen under efterkrigstiden konstruerades av eller formades för en politisk och ideologisk agenda.

Etableringsfasen demonstrerar hur intresset för korruption växte på 1990-talet genom att analysera flera högprofilerade internationella organisationer så som Förenta nationerna, Världsbanken och Transparency International. Organisationernas korruptionsuppfattning bygger på den teoretiska grund som lades av amerikanska korruptionsforskare under andra hälften av 1900-talet.

Stabiliseringsfasen analyserar korruptionsdiskursens följder och effekter i Finland. Korruptionsdiskursen har sedan 2000-talet genomgått en hegemoniseringsprocess i Finland, där korruptionsuppfattningen integrerats med det finska samhällets lagar, regler och normer. Processen har speciellt lyft fram nepotism som en typisk korruptionsform i Finland.

Analysen visar att en modern korruptionsdiskurs uppkommit under efterkrigstiden, hegemoniserats under 1990-talet och etablerat sig i det finska samhället under 2000-talet. Under 2010-talet har korruptionsforskningen i allt större grad problematiserat korruptionsdiskursen, speciellt genom att kritisera de internationella organisationernas korruptionsdefinitioner, korruptionsindex och korruptionsbekämpande åtgärder. Kritiken antyder en inneboende diskrepans mellan den rådande korruptionsforskningen och korruptionsdiskursen.

Nyckelord: korruption, korruptionsdiskurs, diskurs, kritisk diskursanalys, flytande signifikant, hegemoni	
Datum: 8.4.2020	Sidantal: 66
Abstraktet godkänt som mognadsprov:	

Innehåll

Inledning	1
Syfte och frågeställning	3
Korruption som en flytande signifikant.....	3
Kritisk diskursanalys som metod.....	4
Avhandlingens tre faser, avgränsning och material.....	5
1. Formningsfas (Fas 1) 1960–1990	7
1957, Jacob van Klaveren, <i>Corruption as a Historical Phenomenon</i>	8
1961, Mark McMullan, <i>A Theory of Corruption</i>	9
1967, Joseph Nye, <i>Corruption and Political Development, A Cost-Benefit Analysis</i>	10
1968, Samuel P. Huntington, <i>Political Order in Changing Societies</i>	11
1970, Arnold J. Heidenheimer, <i>Political Corruption, Readings in Comparative Analysis</i>	12
1988, Robert Klitgaard, <i>Controlling Corruption</i>	15
Sammanfattande diskussion om korruptionsforskningen mellan 1960 och 1990	16
Korruptionsforskarna och kalla kriget	17
Korruptionsforskning och nyliberalism.....	18
Korruption och förändringar i förvaltningspolitiken	19
Korruptionsdiskursen institutionaliseras	19
Korruptionsdiskursen övergår från antagonism till hegemoni	20
2. Etableringsfas (Fas 2) 1990–2000	22
Korruptionsdiskursen etableras	23
Korruptionsorganisationerna	23
Korruptionsorganisationernas geografiska och ideologiska kopplingar.....	25
Korruptionsorganisationernas korruptionssyn.....	27
Korruption och globalisering.....	29
Korruption och ojämlikhet.....	30
Korruptionskostnader	33
Korruptionsmätningar.....	35
Metodiska problem med korruptionsmätningarna.....	38
3. Stabiliseringsfas (Fas 3) 2000–	40
Korruption i finsk lagstiftning	41
Korruptionsforskning i Finland	43
Kekkonen och bastubad.....	45
Tillit och marginalitet	47

Finland, nepotism och korruption.....	50
En sammanfattande diskussion om korruptionsdiskursens hegemoni och diskrepanser	52
Dagens korruptionsforskning och korruptionsdiskursens inneboende diskrepanser.....	54
Den hegemoniska korruptionsforskningens anakronismer.....	57
Korruptionsdiskursens komplexitet och den kritiska diskursanalysens begränsningar.....	58
Käll- och litteraturförteckning.....	60

Inledning

Begreppet korruption genomsyrar vårt samhälle. Det är ett slagord och slagträ i dagens politik och samhällsdiskurs. Vi kan så gott som dagligen läsa om människor som mutar, förskingrar eller på annat sätt missbrukar sin ställning för egen vinning. Vi hör om hur företag lobbyar eller betalar mutor för att systematiskt påverka lagstiftningen och samhället. Vi har vänner som erbjudits eller blivit berövade arbete på basen av vänskapsrelationer och nepotism. På nyheterna ser vi hur människor runt om i världen demonstrerar och protesterar mot korruption och korrupta politiker.

Dagens korruptionsforskning erbjuder ingen entydig eller allmänt accepterad korruptionsdefinition.¹ Många tycker sig ändå ha en instinktiv uppfattning om vad som menas med korruption. Ofta handlar det om hur människor och företag handlar omoraliskt, speciellt genom att ta eller ge mutor.² Korruptionsuppfattningens subjektivitet var länge en central del av korruptionsförståelsen. Svenska ordböcker beskrev korruption som moraliskt fördärv, vanställning, bestickning och mutsystem under hela 1900-talet.³ Idag har korruptionsbeskrivningen skiftat till en variation av ”ett missbruk av förtroendeställning för egen eller annans vinning” på nätsidor så som Wikipedia och Nationalencyklopedin.⁴ Avmystifieringen och kodifieringen av begreppet korruption har legitimerat och sammanfallit med ett växande internationellt intresse för korruption och korruptionsbekämpning. Det internationella intresset representeras konkret av högprofilerade organisationer så som Förenta nationerna, Världsbanken och Transparency International. Organisationerna har sedan 1990-talet uppmärksammat och bekämpat korruption. Ett påtagligt exempel av processen är Förenta nationernas konvention mot korruption från 2003. Konventionen var det första juridiskt bindande globala fördraget för att kriminalisera och bekämpa korruption. Idag har konventionen undertecknats av så gott som alla världens stater.⁵

¹ Gjalte de Graaf, *Causes of Corruption: Towards a contextual theory of corruption*, Public Administration Quarterly, 31:1 (2007) 43.

² Ari Salminen & Venla Mäntysalo, *Epäeettisestä tuomittavaan: korruptio ja hyvä veli -verkostot Suomessa* (Vaasa: Vaasan yliopisto, 2013) 7.

³ SAOLhist, *Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (1877–2015)*, <spraakdata.gu.se/saolhist/> hämtat 7.4.2020. Beskrivningarna är från SAOL 7–12, (1900–1998).

⁴ Wikipedia, *Korruption*, <sv.wikipedia.org/wiki/Korruption> hämtat 24.3.2020; Nationalencyklopedin, *korruption*, <ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/korruption>, hämtat 19.11.2019.

⁵ Förenta nationerna, *Signature and Ratification Status*, FN:s kontor för narkotikakontroll och förebyggande av brott (UNODC) <unodc.org/unodc/en/corruption/ratification-status.html> hämtat 7.8.2019.

Korruptionsdiskursen i Finland importerades från, och formades av, de internationella organisationerna. Uppfattningen om att korruption är ett faktiskt endemiskt problem i Finland uppkom först på 2000-talet, ett årtionde efter att de internationella organisationerna börjat intressera sig för korruption och korruptionsbekämpning.⁶ Uppfattningen tog uttryck i ett nyfunnet intresse att studera, mäta och reglera strukturell korruption i Finland, som vanligtvis ramar in kring nepotism.⁷ Föreställningen om att korruption är ett problem i Finland står i kontrast till de internationella korruptionsmätningarna som rankar Finland och de andra nordiska länderna bland de minst korrupta nationerna i världen.⁸ Organisationerna behandlar korruptionsuppfattningen och korruptionshanteringen i Finland med en blandning av kritik och beröm. Organisationerna berömmar Finland genom sina korruptionsindex samtidigt som de kritiserar korruptionshanteringen i Finland för bristande kontroll, engagemang och lagstiftning.⁹

Korruptionsdiskursen bygger på en rad inneboende diskrepanser i korruptionsuppfattningen. Diskrepanserna kan synliggöras och förklaras genom en analys av korruptionsdiskursens politiska och ideologiska dimension. I avhandlingen utreds hur en modern korruptionsdiskurs formats, etablerats och hegemoniseras samt hur processen har uppmärksammats i finsk forskning, lag och media. Hypotesen är att en modern korruptionsdiskurs formats i västvärlden under andra halvan av 1900-talet och att korruptionsdiskursen uppnått en hegemonisk ställning kring millennieskiftet. Korruptionsdiskursen analyseras med en kritisk diskursanalys för att belysa hur maktrelationer, maktmissbruk och ojämlikhet tar sig i uttryck i korruptionsdiskursen. Ett speciellt intresse riktas till kopplingen mellan korruptionsuppfattningen och internationella ideologiska och politiska agendor. Korruptionsdiskursens politiska och ideologiska dimension belyses utgående från en tredelad studie. I avhandlingens första del analyseras korruptionsforskarna och korruptionsforskningen under 1900-talet för att åskådliggöra hur en modern korruptionsdiskurs tagit form. I avhandlingens andra del analyseras hur internationella organisationer etablerat och hegemoniserat korruptionsdiskursen under 1990-talet. I avhandlingens tredje del utreds huruvida en global och hegemonisk korruptionsdiskurs kan urskiljas i den finska korruptionsuppfattningen.

⁶ Venla Mäntysalo, *Tarkastelussa maan tapa: hyvä veli -verkot ja rakenteellinen korruptio*, toim. Salla Nazarenko, Korruptio Suomessa (Helsinki: Into Kustannus, 2019) 75.

⁷ Salla Nazarenko, *Korruptio Suomessa* (Helsinki: Into Kustannus, 2019) och övrig finsk korruptionslitteratur.

⁸ Till exempel rankade Transparency internationals korruptionsindex 2018 Finland som det tredje minst korrupta landet i världen Transparency International, *Corruption Perceptions Index 2018*, <transparency.org/cpi2018> hämtat 9.10.2019.

⁹ Till exempel Tommi Niinimäki, *Clapping with one hand – An analysis of Finnish lobbying regulations*, Transparency International (2019).

Syfte och frågeställning

Sedan 1990-talet har världen blivit alltmer förfärad över och akademiskt intresserad av korruption. Korruption har fått mer utrymme i forskning och medier samtidigt som internationella organisationer och nationer gjort stora satsningar för att uppmärksamma och bekämpa korruption. Alla akademiska vetenskapsgrenar som intresserar sig för människan och samhället studerar och teoretiserar idag korruption. Forskningen är mångfacetterad och splittrad, den erbjuder inga klara svar på vad korruption är, hur korruptionsdiskursen uppkommit eller vad diskursen innebär för samhället. Syftet med den här avhandlingen är således att täcka två av dessa oroade brister i korruptionslitteraturen, genom att utforska korruptionsdiskursens uppkomst och hegemonisering samt utreda vad diskursen inneburit för det finska samhället. Detta görs genom att belysa och analysera korruptionsdiskursens politiska och ideologiska dimension med hjälp av Teun van Dijks kritiska diskursanalys.

Korruption som en flytande signifikant

Begreppet korruption uppfattas i avhandlingen som en flytande signifikant¹⁰. Flytande signifikanter är symboler, tecken och begrepp som saknar en klar överenskommen betydelse. Claude Lévi-Strauss myntade begreppet flytande signifikant 1950.¹¹ Han beskrev flytande signifikanter som symboler i sin renaste form, det vill säga symboler som anammar egenskaper av andra komplementärerande symbolsystem.¹² I praktiken innebär det att flytande signifikanter är svårdefinierade och värdeladdade begrepp som i större utsträckning än andra begrepp kan formas eller tillskrivas egenskaper. En flytande signifikant kan användas för att koppla ihop en samling idéer och intressen under ett symboliskt begrepp. Avhandlingen utgår från Lucy Koechlin's uppfattning om begreppet korruption som en flytande signifikant.¹³ Koechlin skriver att korruption framför allt ska ses som katalysator för politisk och social verksamhet, vilket innebär att korruptionsdiskursen är mediet där kampen om korruptionsuppfattningen utkämpas. I avhandlingens kontext innebär det att korruption ses som ett ideologiskt och politiskt begrepp som

¹⁰ Också kallad en *tom signifikant*.

¹¹ Claude Lévi-Strauss, *Introduction to the Work of Marcel Mauss* (London: Routledge, 1987) translated by Felicity Baker. originalet utgivet 1950.

¹² Lévi-Strauss, *Introduction to the Work of Marcel Mauss*, 64.

¹³ Lucy Koechlin, *Corruption as an Empty Signifier: Politics and Political Order in Africa* (Boston: Brill Publishers, 2013) speciellt 91-94.

används för att driva en politisk och ideologisk agenda. Att korruption uppfattas som en flytande signifikant innebär att en samling närbesläktade tankar och idéer om korruption sammankopplas i en och samma korruptionsdiskurs. Lévi-Strauss och Koechlins diskussion om flytande signifikanter används för att rama in en organisk och adaptiv förståelse för begreppet korruption. Att uppfatta korruption som en flytande signifikant är ett sätt att rama in korruption utan att uppfattningen behöver begränsas med en statisk definition.

Kritisk diskursanalys som metod

Koechlins uppfattning om korruption som en flytande signifikant kombineras i avhandlingen med Teun Van Dijks kritiska diskursanalys i syftet att studera hur maktrelationer, maktmissbruk och ojämlikhet tar sig i uttryck i korruptionsdiskursen. Van Dijks kritiska diskursanalys är ett verktyg som används för att studera förhållandet mellan diskurs och makt.¹⁴ I enighet med Van Dijks kritiska diskursanalys förstås diskurs som ett fenomen som både konstituerar makt och konstitueras av makt.¹⁵ Makt förstås som ett verktyg för social kontroll och dominans. Van Dijk gör en distinktion mellan makro- och mikroperspektiv i sin diskursanalys. Avhandlingen utgår från Van Dijks makroperspektiv för att belysa hur maktrelationer, maktmissbruk och ojämlikhet konstrueras och reproduceras i samhället.¹⁶ Van Dijk skiljer sig från andra diskursanalytiker, så som Foucault, genom att uppfatta makt som ett redskap som brukas av en intressegrupp för att utöva ett maktmissbruk över passiva subjekt.¹⁷ Van Dijks inramning möjliggör en diskursanalys som uppfattar korruptionsdiskursen som ett maktreddskap som används för att konstruera, kontrollera och dominera korruptionsförståelsen och attityder gentemot korruption.

Uttrycket korruptionsdiskurs används i avhandlingen som förståelsen av en ledande och dominant uppfattning om korruption. Korruptionsdiskursen analyseras som ett maktreddskap som brukats av korruptionsforskare, nationer och internationella organisationer för att konstruera och kontrollera en korruptionsuppfattning. Avhandlingens hypotes är att en modern korruptionsdiskurs formades under andra halvan av 1900-talet och att den uppnådde en hegemonisk ställning kring millennieskiftet. Modern korruptionsdiskurs avser en korruptionssyn som försöker definiera och

¹⁴ Teun van Dijk, *Discourse and Power* (New York: Palgrave Macmillan, 2008) 85–99.

¹⁵ Marianne Winther Jørgensen & Louise Phillips, *Diskursanalys som teori och metod* (Lund: Studentlitteratur, 2000) 67–68.

¹⁶ Van Dijk, *Discourse and Power*, 87.

¹⁷ Winther Jørgensen & Phillips, *Diskursanalys som teori och metod*, 95.

kategorisera korruption samtidigt som den uppfattar korruption som något mer än en metafor för moral eller samhällets hälsotillstånd. Hegemoni förstås som ett tillstånd där maktutövningen är integrerad med samhällets lagar, regler och normer.¹⁸

Avhandlingens tre faser, avgränsning och material

Korruptionsdiskursen analyseras i tre tidsavsnitt eller faser. En formningsfas som varade mellan 1960 och 1990, en etableringsfas som varade från 1990 till 2000 och en stabiliseringsfas som pågått från 2000-talet framåt. Faserna ska förstås som idealtyper eller konceptuella abstraktioner vars syfte är att skapa en begriplig helhet som kan belysas med Van Dijks kritiska diskursanalys. Faserna och fasövergångarna studeras som politiska och ideologiska fenomen. I beskrivningarna nedan redogörs kortfattat huvuddragen i de tre faserna.

Fas 1. Formningsfas 1960–1990

Formningsfasen analyseras utifrån 1900-talets korruptionsforskare och korruptionsforskning. I fas 1 studeras hur den västerländska korruptionsforskningen under efterkrigstiden formar en ny korruptionsförståelse som bryter med en tidigare historisk och moralcentrerad korruptionsuppfattning. Korruptionsforskarna och korruptionsforskningen kopplas i tidsavsnittet till kalla kriget, nyliberalism, förvaltningsreformer och amerikansk utrikespolitik. Hypotesen i fas 1 är att den moderna korruptionsförståelsen uppkom under efterkrigstiden och att den förmedlat nyliberala ideal som använts för att legitimera en pådrivning av marknadsliberal politik och ideologi via amerikansk utrikespolitik och internationella organisationer.

Fas 2. Etableringsfas 1990–2000

Etableringsfasen analyseras utifrån de internationella organisationerna som intresserat sig för korruption och korruptionsbekämpning under 1900-talet. Organisationerna utarbetade under 1990-talet organ, kampanjer och konventioner för att uppmärksamma, förebygga och bekämpa korruption. De internationella organisationerna standardiserade under 1990-talet en modern korruptionsuppfattning på basen av 1900-talets korruptionsforskning och korruptionsforskare. I fas 2 analyseras de internationella organisationerna som arbetat med korruptionsbekämpning. Organisationernas korruptionsuppfattning, mätningar och uppskattningar studeras och analyseras

¹⁸ Van Dijk, *Discourse and Power*, 89.

för att belysa organisationernas roll i etableringen av en modern korruptionssyn. Korruptionssynen studeras och kompareras med ojämlikhet och globalisering för att synliggöra gemensamma drag mellan fenomenen. Hypotesen i fas 2 är att korruptionsorganisationerna under 1990-talet etablerar och inleder en hegemonisering av korruptionsuppfattningen.

Fas 3. Stabiliseringsfas 2000–

Stabiliseringsfasen tar avstamp i Finland. I fasen analyseras hur korruptionsuppfattningen som de internationella organisationerna standardiserat tar sig till uttryck i finsk forskning, lagstiftning, medier och offentliga riktlinjer. Hypotesen i fas 3 är att den moderna korruptionsdiskursen under 2000-talet blir en integrerad del av det finska samhällets normer, regler och lagar, det vill säga hegemoniseras, och att processen skapar spänning i det finska samhället. Spänningarna analyseras utgående från teman så som president Urho Kekkonen, bastubadande och tillit för att synliggöra kopplingen mellan korruptionsdiskursen och den finska verksamhetskulturen.

Avhandlingen avgränsas utifrån de ovannämnda faserna och Van Dijks kritiska diskursanalys. Den kronologiska och tematiska avgränsningen ramas in med hjälp av faserna. Den kritiska diskursanalysen fastställer studieobjekten och tillvägagångssättet. Van Dijks kritiska diskursanalys används för att analysera hur intressegrupper utövar makt över passiva mottagare, vilket innebär att det i huvudsak är intressegruppernas sätt att konstruera och utöva diskursen som analyseras. I tabellen nedan listas de tre faserna, intressegrupperna och de huvudsakliga källorna för varje fas.

Fas	Intressegrupp	Källor
Formningsfas 1960–1990	Korruptionsforskare	Forskningslitteratur
Etableringsfas 1990–2000	Internationella organisationer	Organisationernas publikationer
Stabiliseringsfas 2000–	Korruptionsdiskursen	Lagtexter, Forskningslitteratur och texter om Finland och finskhet

1. Formningsfas (Fas 1) 1960–1990

I fas 1 analyseras hur begreppet korruption teoretiserades och politiserades under 1900-talet. I början av 1900-talet användes begreppet korruption tvetydigt för att beskriva moral och dekadens. Korruptionsforskningen under 1960-, 1970- och 1980-talet formade en ny teknisk, ekonomisk och deskriptiv korruptionsuppfattning. I fasen analyseras hur korruption legitimerades som ett vetenskapligt och empiriskt grundat forskningsområde och hur den moderna korruptionsuppfattningen användes för att driva en politisk och ideologisk agenda.

Formningsfasen belyses utgående från sex korruptionsforskares texter om korruption. Korruptionsforskarnas texter studeras och jämförs med varandra och med andra 1900-tals korruptionsstudier. Texterna och korruptionsforskarna placeras sedan i ett historiskt sammanhang för att åskådliggöra relationerna mellan verken och större ideologiska och politiska trender under 1900-talet. Kapitlet utgår från följande verk.

Årtal	Författare	Text
1957	Jacob van Klaveren	Corruption as a Historical Phenomenon
1961	Mark McMullan	A Theory of Corruption
1967	Joseph Nye	Corruption and Political Development, A Cost-Benefit Analysis
1968	Samuel P. Huntington	Political Order in Changing Societies
1970	Arnold J. Heidenheimer	Political Corruption, Readings in Comparative Analysis
1988	Robert Klitgaard	Controlling Corruption

Verken i fråga representerar ett urval av 1900-talets mest framstående korruptionsforskare och korruptionsstudier. Joseph Nye, Samuel P. Huntington, Aronld J. Heidenheimer och Robert Klitgaard hör till 1900-talets mest inflytelserika korruptionsforskare, deras teorier, definitioner och verk behandlas, kritiserar eller figurerar i så gott som all modern korruptionsforskning.¹⁹ Jacob van Klaverens och Mark McMullans texter och teorier har inte haft samma genomslagskraft eller erkännande som de ovannämnda korruptionsforskarna. Van Klaverens och McMullans texter analyseras för att de företräder den korruptionstematik som de senare fyra författarna representerar. Författarnas texter överlappar och refererar till varandra. Huntington drar mycket inspiration från

¹⁹ Bland annat: Staffan Andersson, Andreas Bergh, Gissur O Erlingsson & Mats Sjölin, *Korruption, maktmissbruk och legitimitet* (Lund: Studentlitteratur, 2010); Eric Breit, Thomas Taro Lennerfors & Lena Olaison, *Critiquing corruption: A turn to theory, Ephemera - theory & politics in organization 15* (2015:2).

McMullans verk och Van Klaverens text finns med i samlingsverk *Political Corruption* som Heidenheimers redigerat.

1957, Jacob van Klaveren, *Corruption as a Historical Phenomenon*

Van Klaverens *Corruption as a Historical Phenomenon* är ett av de första verken i modern korruptionsforskning. Van Klaverens text används för att åskådliggöra hur korruption studeras som ett historiskt fenomen och för att belysa övergången från en historisk korruptionssyn till en modern korruptionssyn.

*Corruption as a historical phenomenon is, to the best of my knowledge, a problem that has never been dealt with systematically. The reason probably is that corruption has not been regarded as a problem.*²⁰

Van Klaverens citat från 1957 fångar två intressanta och sammanlänkade aspekter av korruptionsdiskursen på 1950-talet. För det första att korruption inte tidigare uppfattats som ett samhällsproblem och för det andra att ämnet aldrig systematiskt behandlats i forskning. Van Klaverens citat understödes av en generell avsaknad av korruptionsforskning eller referenser till korruptionsforskning från första hälften av 1900-talet.²¹ Avsaknaden kan också uppfattas i senare och samtida korruptionsforskning, första hälften av 1900-talet är än idag ett relativt outforskat ämne i korruptionsforskningen. Till exempel kartlägger översiktsverket *Anticorruption in History* systematiskt korruptionsbekämpningsåtgärder från antiken fram till kontemporär tid utan att behandla 1900-talets första hälft.²²

Van Klaver skriver att korruption är ett karaktäristiskt drag hos det moderna samhället. Han utgår från tanken om att korruption till sin natur är den offentliga sektorns problem, det vill säga att korruption bygger på en distinktion mellan privata och offentliga intressen.²³ Synen bryter med en

²⁰ Jacob van Klaveren, *Corruption as a Historical Phenomenon*, Political Corruption, Concepts & Contexts (New Jersey: Transaction Publishers, 2001) 83, ursprungligen publicerad 1957.

²¹ Den efterkrigstida korruptionsforskningen har nästan inga referenser till korruptionsforskning från första hälften av 1900-talet. Se verken uppräknade i litteraturförteckningen.

²² I verket sker ett tidshopp från den brittiska korruptionslagstiftningen under 1800-talet fram till den efterkrigstida korruptionsforskningen. Red. Roland Kroeze, André Vitória & Guy Geltner, *Anticorruption in History - From Antiquity to the Modern Era* (Oxford: Oxford University Press, 2018). Närmare läsning om den brittiska lagstiftningen om korruption och mutor finns i Philip Harlings *The Waning of 'Old Corruption': The Politics of Economical Reform in Britain, 1779–1846* (New York: Oxford University Press, 1996) och William Rubinsteins *The End of "Old Corruption" in Britain 1780–1860*, Past and Present 101 (1983).

²³ Van Klaveren, *Corruption as a Historical Phenomenon*, 83–85.

historisk korrupsionsuppfattning som representeras av till exempel Platon, Aristoteles och Machiavelli. Filosoferna använde begreppet korrupsion för att beskriva det moraliska hälsotillståndet i ett samhälle. Hälsotillståndet mättes på basen av hur makten och välståndet i ett samhälle var fördelat, hur relationen mellan härskare och undersåtar tog sig till uttryck och hur ledarskapet moraliskt legitimerades.²⁴ Van Klaver argumenterat däremot för att korrupsion inte kan existera i enväldiga samhällen som inte skiljer mellan offentliga och privata intressen.²⁵ Tanken om att korrupsion är ett resultat av en distinktion mellan privat och offentlig egendom är ett återkommande element i 1900-talets korrupsionsforskning.²⁶

1961, Mark McMullan, *A Theory of Corruption*

*If my thesis is correct, colonialism and the modernising westernising policy of succession governments give rise to corruption.*²⁷

Citatet är från McMullan *A Theory of Corruption* från 1961. McMullan skrev om hur korrupsion uppkom i forna och dåtida brittiska kolonier i Västafrika. McMullan såg korrupsionen i Västafrika som ett resultat av modernism och västerländskt inflytande. Han uppfattade korrupsion som ett nödvändigt ont och som en naturlig reaktion mot moderniseringen. Han argumenterade för att korrupsion kan fungera som ett marknadsverktyg som sammanför förmögenhet och makt på ställen där moderniseringsprocessen fått befolkningen att glida isär. Korrupsion skulle då fungera som ett assimileringssverktyg som återförenar befolkningsgrupper genom att människor med makt byter till sig förmögenhet och människor med förmögenhet byter till sig makt.²⁸ McMullans hade en funktionalistisk korrupsionssyn. Han såg korrupsion som en naturlig och oundviklig del av moderniseringen. Korrupsionsbeskrivningen antyder att korrupsion skulle kunna gynna människor som alienerats från samhället och att korrupsion snarast ska ses som ett symptom av anpassningsproblem i politiken och hos befolkningen. McMullans text bröt tydligt med den historiska, normativa och moralcentrerade korrupsionssynen. Han definierade korrupsion som en handling där en offentlig tjänsteman accepterar pengar, eller något som kan mätas i pengar, för att

²⁴ Michel Johnston, *The definitions debate. Old conflicts in new guises*, publicerad i *The Political Economy of Corruption*, ed. Arvind K. Jain, (London and New York: Routledge, 2001) 12–13.

²⁵ Van Klaveren, *Corruption as a Historical Phenomenon*, 85.

²⁶ Se verken uppräknade i litteraturförteckningen. Tendensen syns speciellt prominent i korrupsionslitteraturen från 1960 till 1990.

²⁷ Mark McMullan, *A Theory of Corruption*, *The Sociological Review* 9 (1961:2) 200.

²⁸ McMullan, *A Theory of Corruption*, 196.

utföra sin plikt, bryta mot den eller utöva olämplig diskretion.²⁹ McMullans korruptionsdefinition är pragmatisk och klumpig men påminner till innehållet om dagens korruptionsdefinitioner.³⁰ McMullan utgår från Englands lag och fiktiva exempel när han ramade in sin korruptionsdefinition. Texten har inga referenser till tidigare korruptionsforskning,³¹ vilket understöder Van Klaverens uppfattning om att korruption inte var ett utbrett forskningsfält på 1950-talet.

1967, Joseph Nye, *Corruption and Political Development, A Cost-Benefit*

Analysis

*Corruption is behavior which deviates from the formal duties of a public role because of private-regarding (personal, close family, private clique) pecuniary or status gains; or violates rules against the exercise of certain types of private-regarding influence.*³²

Nyes korruptionsdefinition är det närmaste man kommer en standardiserad modern korruptionsdefinition. Definitionen eller variationer av den används av korruptionsforskare och korruptionsbekämpande organ världen över, till exempel av Transparency International.³³ Nyes definition är beteendecentrerad. Beteendecentrerade definitioner utgår från att korruption handlar om att utnyttja sin ställning för att uppnå otillbörlig fördel för egen eller annans vinning. Definitionen har en stark koppling till tanken om att korruption till sin natur är den offentliga sektorns problem, samt att korruption huvudsakligen uppkommer i kontakten mellan den privata och offentliga sektorn.

Nyes korruptionsdefinition är innehållsmässigt väldigt lik McMullans definition. Det finns dock en distinkt skillnad i hur skribenterna ramar in korruption. McMullan kopplar korruption till modernisering och västerländskt inflytande i Västafrika. Texten är publicerad kort efter att stora delar av Västafrika avkolonialiserades 1960. Tolkningen om att modernisering och västerländskt inflytande skulle kunna ses som kolonialistiskt är därmed problematisk för de forna kolonial-

²⁹ McMullan, *A Theory of Corruption*, 183–184.

³⁰ Till exempel Nyes korruptionsdefinition som idag används av bland annat Transparency International. Joseph Nye, *Corruption and Political Development: A Cost-Benefit Analysis*, *American Political Science Review*, 61:2 (1967) 419 och Transparency International, *What is corruption?* <[transparency.org/what-is-corruption#define](https://www.transparency.org/what-is-corruption#define)>, hämtat 27.8.2019.

³¹ McMullan, *A Theory of Corruption*.

³² Nye, *Corruption and Political Development*, 419.

³³ Används till exempel av Transparency International som är en av de ledande världsomfattande korruptionsmotverkande och korruptionsmätande organisationerna. Transparency International, *What is corruption?*.

makterna i västvärlden. I kontrast till McMullan anser Nye att korruption är ett inherent problem för utvecklingsländer. Han skrev att korruption tar olika form på olika ställen och att skillnaden är speciellt synligt då industri- och utvecklingsländer jämförs.³⁴ Nye skrev att korruption uppfattas som ett större problem i utvecklingsländer för att de har en svag känsla av samhörighet, stora klyftor mellan rika och fattiga samt ett svagt förtroende för offentliga institut, normer och regelverk. Nye skrev att egenskaperna tar sig uttryck i utvecklingsländer på grund av nationernas skiftande moralnormer och en allt för dominerande offentlig sektor. För Nye innebar en dominerande offentlig sektor att offentliga ämbeten fungerar som det primära sättet för landets befolkning att nå ekonomiska och politiska tillgångar.³⁵ Nyes nyliberala ideal tog uttryck i hans korruptionsuppfattning. Synen om att privata aktörer och en fri marknad motverkar korruption finns inskriven i hans syn om att korruption är ett resultat av en dominerande offentlig sektor. Skillnaden mellan McMullan och Nyes korruptionssyn är att McMullan såg korruptionen i Västafrika som ett resultat av modernisering och västerländskt inflytande medan Nye ansåg att korruption är ett resultat av en problematisk ekonomisk politik. I en värld som var ideologiskt uppdelad mellan kommunism och kapitalism var den korruptionssyn som McMullan representerade problematisk för västvärlden och speciellt USA. Nyes korruptionssyn passade bättre för amerikanska politiska och ideologiska mål under kalla kriget.

1968, Samuel P. Huntington, *Political Order in Changing Societies*

Huntington fortsatte på Nyes korruptionslinje i *Political Order in Changing Societies* från 1968 samtidigt som Huntington förespråkade aktiva ingrepp för att stödja utvecklingen och förhindra korruption i utvecklingsländer. Huntingtons verk kritiserar traditionell moderniseringsteori. Moderniseringsteorier försöker förklara kulturell och social utveckling och hade ett stort inflytande på samhällsvetenskaperna under 1960-talet. Det finns vanligtvis ett dualistiskt inslag i moderniseringsteorier som ser en distinktion mellan traditionella och moderna samhällen.

Huntington kopplade modernisering till korruption på tre sätt. För det första skrev han att moderniseringsprocessen innebär en förändring i de lokala normerna och värderingarna. Han ansåg att moderniseringsprocessen leder till att grupper och samhällen börjar accepterar nya universella och prestationsfokuserade ideal, normer och värderingar. Beteenden som tidigare varit normala

³⁴ Nye, *Corruption and Political Development*, 419.

³⁵ Nye, *Corruption and Political Development*, 418.

och kanske till och med eftertraktade slutar accepteras och börjar istället ses som korruption.³⁶ För det andra menade Huntington att modernisering skapade nya tillgångar, speciellt för makt och förmögenhet. Grupper och individer kan använda makten och förmögenheten som verktyg för att framhäva sig i den politiska sfären. Han ansåg att korruption uppkommer när den politiska sfären inte hunnit anpassa sig till samhällsförändringarna, vilket innebär att anpassningssvårigheter i ett politiskt system uppmuntrar till regelstridighet i form av korruption. Huntington använde sig av McMullans idéer när han skrev att korruption kan ses som ett assimileringssvårigheter för att sammanföra människogrupper som glidit isär i moderniseringsprocessen.³⁷ Huntingtons tredje punkt är att korruptionen tilltar när statsmaktens uppgifter utvidgas. Han betonar speciellt kopplingen mellan korruption och statsstyrd regleringspolitik. Huntington refererar till McMullan i ett påstående om att alla lagar i samhället belastar någon och att det här kan leda till korruption.³⁸

Huntington representerar en korruptionssyn som kombinerar McMullan och Nye. Liksom McMullan utgick Huntington från moderniseringsteorier för att försöka förklara korruption. Däremot påminner Huntingtons sätt att koppla korruption till ett problematiskt samhällssystem om Nyes. Sammanfattningsvis uppfattar inte Huntington modernisering som en självklar social och politisk utvecklingsprocess. Han anser att korruption är ett resultat av en moderniseringsprocess som förändrar samhällen snabbare än vad samhällets politiska institut klarar av att adaptera till.

1970, Arnold J. Heidenheimer, *Political Corruption, Readings in Comparative Analysis*

Till skillnad från de andra verken på listan är Heidenheimers *Political Corruption* från 1970 ett samlingsverk som består av 58 kortare texter. Verket har publicerats i flera upplagor och uppsättningar genom åren. Texten som analyseras är Heidenheimers inledning av boken där han sammanfattar och kategoriserar texterna i verket. Heidenheimer kategoriserar den samtida korruptionsforskningen i tre typer av korruptionsdefinitioner:³⁹

³⁶ Samuel Huntington, *Political Order in Changing Societies* (New Haven: Yale University Press, 1968) 59–60.

³⁷ Huntington, *Political Order in Changing Societies*, 60–61.

³⁸ Huntington, *Political Order in Changing Societies*, 60–61.

³⁹ Arnold J. Heidenheimer, *Political corruption, Readings in comparative analysis* (New York: Routledge, 1970) 4–6.

1. Definitioner som är centrerade kring den offentliga sektorn
2. Definitioner som är centrerade kring allmänintresse eller samhällsintresse
3. Marknadscentrerade definitioner

Heidenheimers kategorisering är en av grundstenarna i modern korruptionsforskning.⁴⁰ Kategoriseringarna beskriver många av de fenomen och åsikter som än idag är centrala i korruptionsforskningen. Kategoriseringarna representerade de tendenser som Heidenheimer uppfattade i korruptionsforskningen på 1970-talet. I senare verk har han beskrivit andra sätt att kategorisera korruptionsdefinitioner och korruptionstolkningar. I kapitlet jämförs och exemplifieras Heidenheimers korruptionskategorier med andra samtida korruptionsforskare och korruptionstolkningar.

Definitioner som är centrerade kring den offentliga sektorn har en tendens att representera tanken om att korruption bäst kan bekämpas med hjälp av privatisering, avreglering och transparens i den offentliga sektorn. Idén grundar sig i tanken om att korruption till sin natur är den offentliga sektorns problem. Vanligtvis refererar de här definitionerna till Nyes ovannämnda korruptionsdefinition som ser korruption som ett missbruk av anförtrodd makt. I praktiken beskriver de här typerna av korruptionsförståelser korruption som ett fenomen som uppkommer i kontakten mellan den privata och offentliga sektorn. En tidig kritik mot 1970-talets korruptionsforskning var dess tendens att betona den offentliga sektorns roll i korruptionsdefinitionerna. Kritiken menar att korruption också kan existera mellan två privata aktörer, vilket innebär att den privata sektorn kan vara korrupt utan att korruptionen sker i privata aktörers kontakt med den offentliga sektorn.

Korruptionstolkningar som baserar sig på allmänintresse eller samhällsintresse citerar ofta Baron Dalberg-Acton, "Power tends to corrupt, and absolute power corrupts absolutely".⁴¹ Ett exempel är Carl J. Friedrichs text *Corruption concepts in historical perspective* från 1971 som kopplar en korrumperade och dysfunktionell verksamhet till makt.⁴² Definitioner som är centrerade kring

⁴⁰ För ett exempel se: Mats Sjölin, *Vad är korruption? Om korruption och offentlig etik*, Korruption, maktmissbruk och legitimitet (Lund: Studentlitteratur, 2010).

⁴¹ John Dalberg-Acton, 1st Baron Acton, *Letter to Archbishop Mandell Creighton* (1887) <http://history.hanover.edu/courses/excerpts/165acton.html>, hämtat 27.11.2019.

⁴² Carl J. Friedrich, *Corruption concepts in historical perspective*, Political corruption, Concept and Context (New Brunswick and London: Transaction Publishers 2001) 16. Ursprungligen publicerad i *The Pathology of Politics: Violence, Betrayal, Corruption, Secrecy and Propaganda* (New York 1972).

allmänintresse eller samhällsintresse ger ett intryck av att vara nära en allmän normativ korruptionssuppfattning. I praktiken har de ofta en stark liberaldemokratisk eller marknadsdominerad stämpel. De har en tendens att presentera en rentvådd tolkning av McMullans och Huntingtons funktionalistiska korruptionssyn som ser korruption som ett problematiskt men inneboende fenomen i outvecklade nationer. I James C. Scotts *Handling Historical Comparisons Cross-Nationally* från 1972 beskrivs korruption som en integrerad del av alla samhällen. Scott såg korruption som en aspekt av politisk makt. Han skrev att korruption uppkommer när ett samhällssystem inte klarar av att hantera de krav som ställs på systemet.⁴³ Scott gav två exempel på situationer där korruption har en tendens att uppkomma till följd av att inflytelserika samhällsgrupper saknar formell makt.⁴⁴

1. Världen och den sociala och ekonomiska situationen har förändrats så att de gamla strukturerna inte längre representerar maktfördelningen i samhället.
2. En förändring har skett som aktivt brutit kontakten mellan den formella makten och andra inflytelserika samhällsgrupper, till exempel ett val där partiet som representerar förmögna affärsmän förlorat.

Scott såg korruption som ett (ofta olagligt) sätt för marginaliserade grupper att få makt på allmänhetens bekostnad. Scott skrev att makteliten sällan har ett behov av korruption. Han menade att korruption främst uppkommer i system som favoriserar och exkluderar. Om den exkluderade parten har ekonomiska tillgångar kan de använda korruption för att förbättra sin ställning.⁴⁵ Heidenheimer använde sig av en liknande retorik när han beskrev välutvecklande samhällen i *Perspectives on the perception of corruption* från 1970. Heidenheimer menade att politiskt välutvecklade samhällen även brukar vara välintegrerade. Normerna i de här samhällena brukar understryka ett allmänintresse. Heidenheimer skrev att skuld känslor eller ett allmänt fördömande kan avvärja korruption där den annars skulle representera ett rationellt självintresse.⁴⁶

Heidenheimer utgick från sina tre korruptionskategorier när han beskrev en skiftande korruptionssuppfattning i *Political Corruption*. Han använde sig av Huntingtons *Political Order in Changing*

⁴³ James C. Scott, *Handling Historical Comparisons Cross-Nationally*, Political corruption, Concept and Context (New Brunswick and London: Transaction Publishers 2001) 123–130. Ursprungligen publicerad i *Comparative Political Corruption* (1972).

⁴⁴ Scott, *Handling Historical Comparisons Cross-Nationally*, 133.

⁴⁵ Scott, *Handling Historical Comparisons Cross-Nationally*, 133.

⁴⁶ Heidenheimer, *Political corruption*, 18–28.

Societies för att exemplifiera en korruptionsuppfattning som inte betonade korruptionens moraliska och normativa dimension.⁴⁷ I sin inledning jämförde Heidenheimer bokens korruptionsdefinitioner och korruptionstolkningar med definitionerna i *Oxford English Dictionary*, för att belysa diskrepansen mellan korruptionsforskningen och allmänhetens generella korruptionsuppfattning. Han skrev att endast en av ordbokens nio korruptionsdefinitioner kan användas i ett politiskt sammanhang.⁴⁸ Definitionen som Heidenheimer refererar till lyder "Perversion or destruction of integrity in the discharge of public duties by bribery or favour; the use or existence of corrupt practices, especially in a state, public corporation, etc."⁴⁹ De åtta andra ordboksdefinitionerna var under 1970-talet fokuserade på moral och dekadens medan korruptionsforskningen utgick från den offentliga sektorn, marknaden och ett allmänintresse.

1988, Robert Klitgaard, *Controlling Corruption*

Marknadscentrerade definitioner är ett vanligt inslag i 1970-talets korruptionsdefinitioner och korruptionstolkningar. Texterna som behandlades i förra kapitlet representerar marknadscentrerade korruptionstolkningar även om de fortfarande överskuggas av en tanke om allmänintresse och den offentliga sektorns betydelse. En mer renodlad form av marknadscentrerade definitioner populariserades under 1980-talet. Marknadscentrerade definitioner förklarar korruption som ett marknadsrelaterat problem. Marknadscentrerade korruptionsdefinitioner ser människan som en rationell varelse som agerar själviskt när möjligheten ges. Korruption ses som en biprodukt av ett problematiskt samhälls- eller marknadssystem som uppmuntrar människor till handlingar som skadar systemet. Det kändaste exemplet av en marknadscentrerad korruptionsdefinition är Klitgaards korruptionsformel från 1988.

$$\text{Korruption} = \text{monopol} + \text{diskretion} - \text{ansvarsskyldighet}^{50}$$

Klitgaards korruptionsformel utgår från att korruption i huvudsak orsakas av en bristande övervakning och ska därför motarbetas genom transparens, ansvarsskyldighet, samarbete och en monopollös marknad. En marknadscentrerad korruptionssyn vill göra straffen för korruption

⁴⁷ Heidenheimer, *Political corruption*, 3.

⁴⁸ Heidenheimer, *Political corruption*, 4.

⁴⁹ Utstickardefinitionen i *Oxford English Dictionary* är idag den enda korruptionsdefinitionen i den svenskspråkiga nationalencyklopedin som beskriver korruption som "missbruk av förtroendeställning till egen vinning, främst genom tagande av mutor". Nationalencyklopedin, *korruption*.

⁵⁰ Robert Klitgaard, *Controlling corruption*, (Berkeley: University of California Press, 1988) 75.

hårdare och minska på situationer där korruption uppkommer genom att sträva efter transparens i den offentliga sektorn. I praktiken har de flesta marknadscentrerade korruptionsdefinitioner någon form av normativ dimension. Det kan handla om någon form av specificering av allmännyttan eller samhällsnyttan, eller så utgår de från samhälls- eller beteendenormer. Också det motsatta förekommer. Till exempel skriver Fran Osrecki om att organisationer och företag teoretiskt sätt kan prata om en optimal nivå av korruption. Där korruption endast motverkas till den grad som är ekonomiskt lönsamt. Det vill säga fram till den punkten där kostnaden för att motverka korruption överstiger kostnaden som orsakas av själva korruptionen.⁵¹

Sammanfattande diskussion om korruptionsforskningen mellan 1960 och 1990

Korruptionsforskningen populariserades på 1960-talet. Under 1960- och 1970-talet publicerades den moderna korruptionsforskningens centrala verk. Den efterkrigstida korruptionsuppfattningen kan enligt Heidenheimer kategoriseras i tre definitionstyper: 1. Marknadscentrerade definitioner som uppfattar korruption som ett marknadsrelaterat problem, 2. Definitioner som kontrasterar korruption till en tanke om samhällets eller allmänhetens bästa, 3. Definitioner som bygger på en distinktion mellan privat och offentligt. De flesta korruptionsdefinitioner och korruptionssyner överlappar Heidenheimers tre kategorier. I praktiken är skillnaderna mellan definitionerna snarast semantisk. Till exempel lämnar Nye bort allmänintresset i sin definition för att undvika att fenomenet korruption blandas ihop med dess konsekvenser.⁵² Andra, så som Friedrich, utgår från allmänintresset för att försöka förankra sin korruptionsteori med allmänhetens korruptionsuppfattning.

De flesta korruptionsuppfattningarna under 1960-, 1970- och 1980-talet grundar sig i tanken om att korruption till sin natur är den offentliga sektorns problem. I vissa fall byggs argumenten på marknadscentrerad grund, i andra ses korruption som offentlig verksamhet som inte tjänar allmän- eller samhällsintresset. Korruption beskrivs ofta som någonting dysfunktionellt, moraliskt förkastligt eller som ett fenomen som på andra sätt strider mot den offentliga moralen eller andra etablerade regler och normer. Korruption har en stark koppling till beteende som motiveras av individuell nytta på allmänhetens bekostnad, ofta i form av pengar, status, makt, framgång eller

⁵¹ Fran Osrecki, *Fighting corruption with transparent organizations*, *Ephemera - theory & politics in organization* 15 (2015:2) 343.

⁵² Nye, *Corruption and Political Development*, 419.

dylikt för sig själv eller närstående. Lösningar på hur korruption ska bekämpas är kopplat till skribenternas korruptionssyn och handlar vanligtvis om transparens och marknadscentrerade reformer i den offentliga sektorn. Korruptionsdefinitionerna under andra hälften av 1900-talet kan generaliseras på basen av tre återkommande egenskaper.

1. De strävar efter att definiera korruption. Under efterkrigstiden uppkommer ett växande behov av att definiera korruption. Korruptionsbegreppets moraliska subjektivitet läggs åt sidan för en objektivare definition av begreppet korruption.
2. De är marknadscentrerade. De moralfokuserade uppfattningarna av korruption utgick från människan eller det moraliska hälsotillståndet i ett samhälle. Under efterkrigstiden skiftar fokuset till samhällsordningen och marknaden.
3. De ser en tydlig distinktion mellan den privata och offentliga sfären. Skillnaden mellan privat och offentlig egendom och ämbete är historiskt sett förhållandevis nytt. Kalla krigets starka västerländska nationalstater fungerar på basen av en tydlig distinktion mellan privat och offentligt vilket också avspeglas i de efterkrigstida korruptionsdefinitionerna.

Korruptionsforskarna och kalla kriget

Nye, Huntington, Heidenheimer och Klitgaard har varit eller är verksamma i USA, McMullan i Storbritannien och Van Klaveren i Nederländerna. Skribenterna har en stark koppling till västvärlden och speciellt USA. Nye, Huntington och Klitgaard arbetade som politiska och ekonomiska rådgivare för USA:s presidenter och regeringar. Nye är känd som en frontfigur för nyliberalismen och för sina texter om transnationella relationer.⁵³ Huntington har skrivit om korruption i *Political Order in Changing Societies* men är mest känd för sin artikel *The Clash of Civilizations* från 1993 där han argumenterar för att människors kulturella och religiösa identitet kommer att vara den primära källan för konflikter i världen efter kalla kriget.⁵⁴ Klitgaard representerar en renodlad marknadscentrerad korruptionssyn och har fungerat som ekonomisk och

⁵³ Joseph Nye & Robert O. Keohane, *Power & Interdependence - World Politics in Transition* (York: Little, Brown, and Company, 1977).

⁵⁴ Huntington, *Political Order in Changing Societies*; Samuel Huntington, *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order* (New York: Simon & Schuster, 1996).

politisk rådgivare för regeringar och företag världen över, han kallas *the world's leading expert on corruption* på sin egna hemsida.⁵⁵

Korruptionsforskarna bygger på varandras verk och kopplar korruption till marknaden, allmännyttan och kring distinktionen mellan det offentliga och privata i sina texter. Korruptionsforskningen under 1900-talet har en stark koppling till västvärlden och speciellt USA. De kapitalistiska och nyliberala influenserna syns i hur de amerikanska korruptionsforskarna uppfattar korruption. Synsättet kan till exempel uppfattas i tanken om att korruption kan motverkas med privatisering och avreglering. McMullans korruptionssyn uppfattade korruptionen som ett resultat av modernism och västerländskt inflytande. Nye, Huntington och Klitgaard omformar under kommande årtionden korruptionsuppfattningen.⁵⁶ Deras texter uppfattar korruption som ett resultat av ett missanpassat samhällssystem och en problematisk ekonomisk politik. Om korruptionsdiskursen skulle ha hållit sig till McMullans korruptionssyn skulle den amerikanska utrikespolitiken under kalla kriget sätts som en korruptionskatalysator i tredje världen. Nyes, Huntingtons och Klitgaards korruptionsuppfattning utformade en ny korruptionssyn som uppfattar korruption som ett större problem i utvecklingsländer på grund av en svagare känsla av samhörighet, större klyftor mellan rika och fattiga och ett svagare förtroende för offentliga institut, normer och regelverk. Nyes, Huntingtons och Klitgaards korruptionssyn målar upp USA:s ekonomiska bistånd och handelsavtal under kalla kriget som sätt att bekämpa korruption. Skiftningen i korruptionsdiskursen uppfyller ett centralt politiskt syfte inom ramarna för amerikansk utrikespolitik under kalla kriget. Tanken om att USA och västvärlden orsakar korruption i tredje världen var speciellt problematiskt under 1960-talet när USA var uppslukad i det resurskrävande och opponerade Vietnamkriget.

Korruptionsforskning och nyliberalism

Skiftningen i korruptionssynen sammanföll med en ekonomisk skiftning mot nyliberalismen. Den moderna korruptionsdiskursen populariseras i skiftet mellan de ekonomiska skolbildningarna keynesianism och nyliberalism. Den keynesianska skolbildningen uppkom efter den stora

⁵⁵ Robert Klitgaard, <robertklitgaard.com>, hämtat 3.12.2019.

⁵⁶ Heidenheimer var också verksam i USA, men han tycks inte ha haft lika stort inflytande i den politiska sfären. En diskursivt intressant fråga är huruvida Nye, Huntington och Klitgaard formar korruptionsdiskursen eller om det är den amerikanska utrikespolitiken som formar skribenternas korruptionssyn?

depressionen på 1930-talet, som en följd av Wall Street-kraschen 1929. Keynesianismen var kritisk till den fria marknadens förmåga att skapa och upprätthålla samhällsekonomin, skolbildningen ansågs att ett statligt ingripande var nödvändigt för att upprätthålla en hållbar statsekonomi. Nyliberalismen populariserades i den ekonomiska politiken under 1970- och 1980-talet och tillämpades av till exempel USA:s president Ronald Reagan och av Storbritanniens premiärminister Margaret Thatcher på 1980-talet. Nyliberalismen förespråkar en fri marknad, lägre skatter, avreglering och privatisering. Nyliberalismens frammarsch sammanfaller med korruptionsdiskursens marknadscentrerade utveckling som i avhandlingen representeras av Klitgaards korruptionsuppfattning och korruptionsformel från 1988.

Korruption och förändringar i förvaltningspolitiken

Andersson och Erlingsson skriver i *Förvaltningsreformer och korruptionsrisker* att Västeuropa genomgick stora förändringar i förvaltningspolitiken under 1980- och 1990-talet. Den nya förvaltningspolitiken var inspirerad av resultatstyrda reformer.⁵⁷ Principen var att den offentliga förvaltningen skulle utgå från företagsliknande arbetsmetoder, vilket skulle reducera skillnaden mellan den offentliga och privata sfären genom att göra den offentliga sfärens businesspraxis mer lik den privata sfärens. Styrformer, regelverk och organisationsmodeller överfördes från den privata sektorn till de offentliga. Syftet med reformerna var att öka på effektiviteten, kostnadseffektiviteten och produktiviteten utan att minska på produktkvalitet eller försämra organisationens resultat. Reformerna kännetecknas av decentralisering, konkurrenskraft och en mål- och resultatriktad verksamhetsmodell.⁵⁸ De resultatstyrda reformerna utgjorde en trend som överförde nyliberala ideal till organisationers verksamhet och verksamhetskultur.

Korruptionsdiskursen institutionaliseras

Den amerikanska korruptionsuppfattningen institutionaliserades under 1970-talet. USA:s *Foreign Corrupt Practices Act of 1977* beskriver hur USA:s regering ser korruption som ett ideologiskt och marknadscentrerat problem. Lagen kontrasterar korruption med den fria marknaden. Lagen

⁵⁷ Mera kända som *New Public Management* reformer.

⁵⁸ Staffan Andersson & Gissur Ó. Erlingsson, *Förvaltningsreformer och korruptionsrisker*, Korruption, maktmissbruk och legitimitet, (2010) 192–193.

beskriver hur korruption är ett fenomen som underminerar integriteten och förtroendet för den fria marknaden. Syftet med *Foreign Corrupt Practices Act of 1977* var att förbjuda utbetalningen av mutor till utländska tjänstemän, partier eller politiker. Propositionen fastställde skilt att lagen inte täcker betalningar vars syfte är att underlätta affärsverksamheten utomlands, så kallade smörjpengar. Fördraget grundar sig i en studie som rapporterade att amerikanska företag hade betalat ut mer än 300 miljoner dollar till utländska tjänstemän, partier eller politiker för att underlätta sin internationella affärsverksamhet.⁵⁹ Betalningarna uppfattades som kostnader som uppkommer på ineffektiva marknader. Lagen följer en nyliberal trend och bygger på den teoretiska grund som de amerikanska korruptionsforskarna format. Korruption beskrivs som ogynnsamt och skadligt för den fria marknaden medan etiska och moraliska problem bara nämns i förbifarten.

Under 1970-talet drev USA en internationell antikorrupsionsagenda i Förenta nationerna. USA använde sig av Förenta nationernas ekonomiska och sociala råd (ECOSOC) för att försöka driva igenom ett internationellt avtal mot korruption i form av gemensamma riktlinjer kring *olagliga betalningar* i internationella sammanhang. Mark Pieth skriver i *International cooperation to combat corruption* från 1997 att försöket misslyckades på grund av meningsskiljaktigheter i korruptionsdefinitionen och hur avtalet skulle tillämpas i praktiken. Ingen internationell konsensus kunde formis över hur beteckningen *olagliga betalningar* skulle förstås eller ramas in. Pieth menar att det också fanns en opposition mot förslaget hos andra industriländer som såg förslaget som ett amerikanskt försök att utöka sitt inflytande i världen. Projektet misslyckades och övergavs 1979.⁶⁰

Korruptionsdiskursen övergår från antagonism till hegemoni

Marianne Winther Jørgensen och Louise Phillips skriver i *Diskursanalys som teori och metod* att en konfliktsituation mellan två diskurser kallas *antagonism*. Skribenterna menar att antagonism dominerar när diskurser eller identiteter står i konflikt med varandra. Antagonism övergår till hegemoni när en enda diskurs dominerar i ett fält där det tidigare rådde konflikt.⁶¹ Korruptionsdiskursen representerar många av de västerländska, marknadsliberala och amerikanska idealen under 1900-talet. De efterkrigstida spänningarna mellan Sovjetunionen och USA skapade

⁵⁹ 95th United States Congress, *Unlawful Corporate Payments Act of 1977*, Report 95–213 (1977).

⁶⁰ Mark Pieth, *International cooperation to combat corruption*, ed. Kimberly Ann Elliott, *Corruption and the global economy* (Washington: Institute for International Economics, 1997) 122.

⁶¹ Winther Jørgensen & Phillips, *Diskursanalys som teori och metod*, 67–68.

ett politiskt klimat där den liberala demokratin ställdes mot kommunismen. Resultatet var den blockbildning och kapprustning som kännetecknar kalla kriget.

Kalla kriget tog form i andra världskrigets kölvatten. USA:s Marshallplanen inleddes 1948 för att knyta den västeuropeiska marknaden till den amerikanska, samtidigt som de amerikanska lånen och bidragen motarbetade kommunismens spridning i Europa. *Organisation for European Economic Co-operation* (OEEC) inrättades för att administrera Marshallplanen. Sovjetunionen uppfattade Marshallplanen som ett amerikanskt redskap för att öka USA:s inflytande i Europa och knöt på liknande sätt Östeuropa till den sovjetiska intressesfären med Molotov planen. Ett år efter att Marshallplanen inletts utvidgar USA sin intressesfär till tredje världen. USA:s president Harry Truman inledde en kampanj med motivet att rädda tredje världen från underutveckling. *Point Four Program* erbjöd bistånd och lån till tredje världen i utbyte mot avtal om ekonomiskt samarbete med USA. Världsbanken hade grundats några år tidigare med ett liknande syfte och blev därmed en av huvudkanalerna för USA:s bistånd, lån och ekonomiska råd. Världsbankens lån gavs ofta i samband med krav på politiska och ekonomiska reformer i mottagarnationerna.

Om konflikten mellan USA och Sovjetunionen kan avspeglas i korruptionsdiskursen skulle det innebära att korruptionsdiskursen befann sig i ett antagonistiskt stadiet under kalla kriget. Tanken understöds av att de stora namnen i 1900-talets korruptionsforskning är nära sammanlänkade med västerländsk och amerikansk politik och beslutsfattande. Männen som lade grunden till den moderna korruptionsforskningen gav parallellt politiska och ekonomiska råd till USA:s presidenter och regeringar. Korruptionsforskarnas aktiva roll i den amerikanska politiken och ekonomin avspeglar korruptionsdiskursens politiska och ideologiska dimension. Korruptionsdiskursen börjar under 1900-talet omfatta allt fler nyliberala och marknadscentrerade ideal. Det här syns i den växande tanken om att korruption kan motarbetas med en fri marknad, lägre skatter, avreglering och privatisering. Det skulle också vara en förklaring till varför USA:s försök att driva igenom ett internationellt avtal mot korruption under 1970-talet misslyckades och en förklaring till varför det därefter lyckades 20 år senare.

2. Etableringsfas (Fas 2) 1990–2000

Året efter sovjetunionens kollaps publicerade Francis Fukuyama *The End of History and the Last Man*. I boken beskrevs Sovjetunionens upplösning som den liberala demokratins seger över kommunismen och därmed slutet på människans ideologiska kamp. En av bokens centrala teser är att den liberala demokratin bevisat sin överlägsenhet som det optimala statsskicket för alla mogna nationer.⁶² Tesen är i sig själv provocerande och har gett upphov till mycket kritik, men den lyckas fånga in den rådande tidsandan. Fukuyamas tes representerar en västerländsk tendens eller tanke om att framtidens utmaningar kan och ska lösas med demokrati och liberal marknadsekonomi. Tanken är kopplad till en generell avpolitisering och en växande förtroende för människan och för tekniska framsteg på samhällets alla fronter. Avmystifieringen, klassificeringen och kodifieringen av korruptionsuppfattningen spelar in i förändringen. Nyliberala ideal så som fri marknad, lägre skatter, avreglering och privatisering börjar i allt större utsträckning ses som bra sätt att motarbeta korruption.

Sovjetunionens fall legitimerade tankesättet. Järnridåns söndervittring knöt samman det forna östblocket med den liberala demokratins ideal och författningssätt. Kinas marknadsekonomiska reformer började under 1990-talet bära frukt med en exponentiellt växande ekonomi. USA förklaras som segrare i den utdragna ombudskapen om tredje världen. Sovjetunionens fall medförde en tilltagande tilltro till den liberala demokratins och den kapitalistiska marknadens överhöghet. Tilltron till marknaden och den liberala demokratin legitimerar den moderna korruptionsuppfattningen. Korruptionsdiskursens antagonism övergår i hegemoni.

I det här kapitel analyseras den moderna korruptionsdiskursens etableringsfas. Etableringsfasen förstås som processen då korruptionsdiskursen hegemoniseras. Van Dijk beskriver hegemoni som ett tillstånd där maktutövningen är integrerad med samhällets lagar, regler och normer.⁶³ Hegemonin analyseras primärt utgående från en studie av högprofilerade internationella organisationer, med ett fokus på Förenta nationerna, Världsbanken och Transparency International. Organisationerna har utarbetat organ, kampanjer och konventioner för att uppmärksamma och bekämpa korruption, vilka har bidragit till standardiseringen av korruptionsuppfattningen med hjälp av internationella korruptionsmätningar. Utgångspunkten är att organisationerna både

⁶² Francis Fukuyama, *The End of History and the Last Man* (New York: Free Press, 1992).

⁶³ Van Dijk, *Discourse and Power*, 89.

konstituerar och konstitueras av korruptionsdiskursen. Organisationerna och konventionerna utövar en professionell och institutionell makt över samhället. Första delen av fas 2 utgår från Van Dijks makroperspektiv för att belysa hur maktrelationer, maktmissbruk och ojämlikhet tar sig uttryck i organisationernas korruptionsuppfattning. Andra delen av fas 2 studerar hur korruptionsdiskursen kan kopplas till globalisering, ojämlikhet och förvaltningsreformer. Tredje delen av fas 2 analyserar hur korruptionsorganisationerna använder sig av korruptionsmätningar och korruptionsindex.

Korruptionsdiskursen etableras

Korruption togs åter på tal i internationella sammanhang 1989 när ett amerikanskt initiativ fördes fram i Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OCED).⁶⁴ Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling har sitt ursprung i Organisation for European Economic Cooperation (OEEC) som inrättades för att administrera och verkställa Marshallplanen i slutet av 1940-talet. Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling har som mål att sträva efter ekonomisk tillväxt och utvidga världshandeln genom internationellt samarbete. Medlemsländerna hör i regel till västvärlden och är därmed marknadsekonomiska liberala demokratier.⁶⁵ År 1997 bar det amerikanska initiativet frukt och Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling inrättade en internationell konvention mot korruption. Mellan initiativtagandet 1989 och undertecknandet 1997 hade Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling och andra internationella organisationer gjort korruptionsforskning och gett rekommendationer om korruptionsbekämpning.

Korruptionsorganisationerna

Under 1990-talet uttryckte flera internationella organisationer ett intresse att mäta och bekämpa korruption. Förenta nationerna, Världsbanken, Transparency International, Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling och Internationella valutafonden är några av de många internationella organisationerna som under 1990-talet inleder kampanjer och konventioner för att

⁶⁴ Pieth, *International cooperation to combat corruption*, 122–123.

⁶⁵ OECD, *About – Who we are?*, <oecd.org/about/>, hämtat 5.12.2019.

fördöma och motarbeta korruption.⁶⁶ Nedan följer en kort beskrivning av de centrala organisationernas koppling till korruption och korruptionsbekämpning.

Förenta nationerna (FN) grundades 1945 för att upprätthålla internationell säkerhet och fred.⁶⁷ Förenta nationernas högkvarter finns i New York, USA. USA:s försök att lyfta fram korruption i Förenta nationernas generalförsamling resulterade under 1990-talet i *Förenta nationernas konvention mot korruption* (UNCAC) som undertecknades 2003 och trädde i kraft 2005. Målet med Förenta nationernas konvention mot korruption är att övervaka och motarbeta transnationell korruption. Konventionen var det första juridiskt bindande globala fördraget för att kriminalisera, förebygga och bekämpa korruption.⁶⁸

Transparency International (TI) är en icke statlig internationell organisation med säte i Berlin, Tyskland. Organisationen grundades 1993.⁶⁹ Transparency International är idag en ledande och världsomfattande korruptionsmotverkande och korruptionsmätande organisation. Organisationen är mest känt för sitt korruptionsindex, *Corruption Perception Index (CPI)*, där organisationen årligen rangordnar nationer enligt graden av korruption.⁷⁰

Världsbanken (WBG) fungerade likt Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling som en extension av Marshallplanen och Point Four Programmet. Världsbanken har säte i Washington och grundades 1944 för att erbjuda lån till nationer som inte hade möjligheten att låna pengar på andra sätt.⁷¹ I teorin är Världsbanken en fristående överstatlig organisation men i praktiken har USA vetorätt på alla Världsbankens beslut.⁷²

⁶⁶ Därtill organisationer så som United States Agency for International Development, Group of States against Corruption and Open Society Foundations.

⁶⁷ Förenta nationerna, 1945: *The San Francisco Conference*, <un.org/en/sections/history-United-Nations-Charter/1945-san-francisco-conference/index.html> hämtat 5.4.2020.

⁶⁸ Förenta nationerna, *Konventionen mot korruption* (New York 2004).

⁶⁹ Transparency International, *What is corruption?*.

⁷⁰ Transparency International, *Corruption Perceptions Index – Overview*, <transparency.org/research/cpi/overview> hämtat 5.4.2020.

⁷¹ Michael A. Clemens & Michael Kremer, *The New Role for the World Bank*, *Journal of Economic Perspectives* 30 (2016:1) 53–54.

⁷² IFI Watch, *The World Bank and the Question of Immunity*, *Bangladesh Working Group on International Financial Institutions and Trade Organisations* 1 (2004:1) 8.

I förbindelse till Europeiska Unionen inrättade Europarådet det korruptionsbekämpande organet *Group of States against Corruption* (GRECO) 1999 och sedan 2010 har alla Europarådets medlemmar också tillhört Group of States against Corruption. *Europeiska centralbanken* (ECB) har förbundit sig att fördöma och motarbeta korruption.

De centrala internationella organisationerna och konventionerna har grundats, utarbetats eller undertecknats kring millennieskiftet. I tabellen nedan har några av de centrala organisationerna och konventionerna angetts kronologiskt.

Organisation eller konvention mot korruption	Årtal
Transparency International (TI)	Grundats 1993
OECD Anti-Bribery Convention ⁷³	Undertecknats 1997
Group of States against Corruption (GRECO)	Inrättats 1999
Förenta nationernas konvention mot korruption (UNCAC)	Undertecknats 2003

Korruptionsorganisationernas geografiska och ideologiska kopplingar

Förenta nationerna, Världsbanken, Transparency International, Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling och Internationella valutafonden är idag mer eller mindre globala organisationer. Bortsätt från Transparency International grundades organisationerna i andra världskrigets slutskede. De förkroppsligar både en ideologisk och materiell strävan att återuppbygga en bättre värld efter kriget. Liksom de framstående korruptionsforskarna under 1960-, 1970- och 1980-talet inhyser och främjar organisationerna västerländska ideal och tankesätt, vilket syns i att alla de uppräknade organisationerna har sina huvudkontor i västvärlden. I tabellen nedan listas de centrala organisationerna bredvid de städer där organisationerna har sina huvudkontor.

⁷³ Officiellt: Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions.

Organisation	Huvudkontor
Förenta nationerna	New York
Världsbanken	Washington, D.C
Transparency International	Berlin
Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling	Paris
Internationella valutafonden	Washington, D.C.

Ett intressant fall är Transparency International som grundades 1993 i Berlin. Till skillnad från de andra omnämnda organisationerna grundades inte Transparency International i slutet av andra världskriget utan först efter Tyskland enats och kalla kriget avslutats. Om kalla kriget interpreteras som antagonism i korruptionsdiskursen kan Berlin ses som den centrala knutpunkten eller konfliktzonen i kampen mellan öst och väst. Liberalismen och kommunismen ställdes dramatiskt emot varandra i Berlin. Berlinmurens fall blev 1989 en central symbol för Tysklands enande och en avgörande milsten i händelseutvecklingen som ledde till sovjetunionens kollaps och kalla krigets slut.

Berlinmurens fall personifierade sammanstrålningen mellan öst och väst och symboliserar liberalismens seger över kommunismen. Berlin blev en central symbol i strävan att integrera öst med väst. Att den icke statliga och politiskt obundna korruptionsbekämpande organisationen Transparency Internationals grundas i just Berlin kort efter att Tyskland enats tyder på en vilja eller ett behov att från gräsrotsnivå forma och sammanfoga korruptionsuppfattningen i Europa. Det är i varje fall vad Transparency International förmedlar på sin hemsida. Där beskrivs hur organisationen grundades av en lite grupp personer med syftet att trotsa korruption. Hemsidan beskriver hur organisationen obehjligt arbetar för att åstadkomma förändring genom att styra samhällets kollektiva inställning gentemot korruption. På hemsidan understryks att Transparency International är en politisk obunden organisation som lägger stor vikt vid sin integritet.⁷⁴

Däremot skrivs ingenting på Transparency Internationals hemsida om att flera av organisationens grundare tidigare fungerat som styrelsemedlemmar i Världsbanken.⁷⁵ En av dessa är Peter Eigen. Tara Polzer skriver på basen av en intervju med Eigen att tanken om en icke-statlig

⁷⁴ Transparency International, *Who we are - Our organization*, <[transparency.org/whoweare/organisation](https://www.transparency.org/whoweare/organisation)> hämtat 19.1.2020.

⁷⁵ Ellen Gutterman, *The Legitimacy of Transnational NGOs: Lessons from the Experience of Transparency International in Germany and France* (2012) 13.

korruptionsbekämpande organisation skapades medan Eigen fortfarande arbetade vid världsbanken.⁷⁶ Kopplingen antyder att Världsbankens ideologiska och politiska agendor kan ha påverkat eller överförts till Transparency International när organisationen inrättades 1993.

Världsbanken och Transparency International representerar i teorin två olika intressesfärer och organisationsstrukturer. Men Världsbankens roll som en fristående överstatlig organisation och Transparency Internationals roll som en opartisk organisation bör ifrågasättas. I Världsbanken räcker 15 procent av styrelsens röster för att blockera ett förslag. USA är den enda nationen som på egen hand har mer än 15 procent av rösterna, vilket i praktiken innebär att USA har vetorätt i Världsbanken.⁷⁷ Ellen Gutterman skriver i *The Legitimacy of Transnational NGOs: Lessons from the Experience of Transparency International in Germany and France* att Transparency International opererar genom elitnätverk för att övertyga centrala beslutsfattare att genomföra korruptionsbekämpande åtgärder. Gutterman påstår att Transparency International strategiskt exploaterar den politiska eliten genom att hänvisa till sin moraliska auktoritet och genom att omforma korruptionsnarrativet.⁷⁸

Kopplingen mellan Världsbanken och Transparency International lyfter fram frågor om Transparency Internationals politiska obundenhet och integritet. I vilken grad bygger Transparency Internationals korruptionssyn och korruptionsnarrativ på de agendor och ideologier som Världsbanken främjar? Grundades Transparency International organiskt i Berlin 1993 eller fanns det en större politisk vilja bakom beslutet?

Korruptionsorganisationernas korruptionssyn

Korruption är ett mångfacetterat, komplext och känslöväckande begrepp. Det finns en distinkt diskrepans mellan de internationella organisationernas klara och bestämda korruptionsuppfattning och korruptionsforskarnas teoretiska och svårbegripliga korruptionsdefinitioner och korruptionsinramningar. Organisationerna vill nå ut till nationer, människor och företag och använder sig av känslostarka begrepp och förenklade budskap. Speciellt intressant är det hur färggranna beskrivningar använts i professionella utsagor, studier, konventioner och intervjuer med

⁷⁶ Tara Polzer, *Corruption: Deconstructing the world bank discourse*, Development Studies Institute 1 (2001:18) 9.

⁷⁷ IFI Watch, *The World Bank and the Question of Immunity*, 8.

⁷⁸ Gutterman, *The Legitimacy of Transnational NGOs*, 13.

de internationella organisationernas representanter. I Förenta nationernas korruptionskonvention från 2003 beskrivs korruption på följande sätt.

*Corruption is an insidious plague that has a wide range of corrosive effects on societies. It undermines democracy and the rule of law, leads to violations of human rights, distorts markets, erodes the quality of life and allows organized crime, terrorism and other threats to human security to flourish. This evil phenomenon is found in all countries—big and small, rich and poor—but it is in the developing world that its effects are most destructive.*⁷⁹

I det juridiskt bindande dokumentet som undertecknats av 186 stater⁸⁰ beskrivs korruption som en ond, förrädisk och nedbrytande farsot som på alla tänkbara sätt förvanskar samhället och människan. Citatet fångar två återkommande och genomgripande teman i korruptionsdiskursen. Att korruption på ett sätt eller annat förkroppsligar samhällets problem och att korruption är en av huvudorsakerna till utvecklingsländernas svårigheter. Påståendet är problematiskt i och med att Förenta nationerna inte definierar begreppet korruption i sin korruptionskonvention. Istället fastställer Förenta nationerna exempel på korruption och korrupt verksamhet. Konventionen uttrycker specifikt att förskingring av offentliga medel och mutor till nationella, internationella och utländska statliga tjänstemän ska kriminaliseras.⁸¹ Författningssättet fungerar för att motarbeta specifika handlingar och handelsmönster men inte för att rama in korruption som fenomen.

Världsbankens tidigare ordförande James David Wolfensohn uttryckte 1996 att ”we need to deal with the cancer of corruption”.⁸² Amanda Potts och Elena Semino skriver i *Cancer as a Metaphor* att cancer används som en metafor för allvarliga och brådskande hot.⁸³ Världsbanken använder i likhet med Förenta nationerna ett formande språk för att rama in och undertrycka problemen med korruption. Till skillnad från Förenta nationerna utgår Världsbanken och Transparency International från en fastställd korruptionsdefinition. Världsbanken och Transparency International definierar korruption som ”the abuse of entrusted power for private gain”.⁸⁴ På svenska används

⁷⁹ Förenta nationerna, *Konventionen mot korruption*.

⁸⁰ Förenta nationerna, *Signature and Ratification Status*.

⁸¹ Förenta nationerna, *Konventionen mot korruption*.

⁸² The World Bank, *James David Wolfensohn - 9th President of the World Bank Group, 1995 – 2005*, <worldbank.org/en/about/archives/history/past-presidents/james-david-wolfensohn>, hämtat 10.12.2019.

⁸³ Amanda Potts & Elena Semino, *Cancer as a Metaphor*, *Metaphor and Symbol* 34 (2019:2) 81–95.

⁸⁴ Vinay Bhargava, *Curing the cancer of corruption*, *Global Issues for Global Citizens, An Introduction to Key Development Challenges*, World Bank (Washington, DC, 2006) 341; Transparency International, *What is corruption?* Transparency International har konsekvent hållit fast vid definitionen. Världsbanken har bara använt sig av den sporadiskt, ofta väljer Världsbanken liksom Förenta Nationerna att inte definiera korruption.

ibland ”korruption är att utnyttja sin ställning för att uppnå otillbörlig fördel för egen eller annans vinning”.⁸⁵ Organisationernas definition baserar sig på Nyes beteendeorienterade definition från 1967.⁸⁶ Styrkan och utmaningen med Nyes definition är dess vaghet. Dagens korruptionslitteratur tampas med hur Nyes definition ska tolkas och tillämpas i praktiken. Polzer påstår att Världsbanken gjort det med avsikt. Polzer har skrivit om Världsbankens korruptionsdiskurs i *Corruption: Deconstructing the world bank discourse* från 2001. Polzer påstår att Världsbankens korruptionsförståelse har valts och konstruerats så att den passar ihop med Världsbankens ideal och praxis. Hon skriver att Världsbanken strategiskt format korruptionsdiskursen så att den blivit användbar för bankens agenda.⁸⁷

Förenta nationerna, Världsbanken och Transparency Internationals internationella inflytande har lyft fram, standardiserat och format korruption som ett globalt fenomen. Globalisering är naturligt kopplat till de internationella organisationerna. Världsbanken skriver att korruption är ett globalt problem som kräver globala lösningar.⁸⁸ Osrecki skriver i *Fighting corruption with transparent organizations* att de överstatliga organisationernas försök att kontrollera korruption kan ses som en följd av globalisering.⁸⁹

Korruption och globalisering

Globalisering är en mångfacetterad, omdiskuterad och komplex process. I likhet med korruption är begreppet globalisering svårt att rama in och definiera. Anthony Giddens definierar globalisering som en process där det geografiska avståndets betydelse avtar i samhället, kulturen och sociala relationer, med följden att sociala kontakter och lokala platser binds samman över tid och rum. Giddens understryker att globalisering inte nödvändigtvis behöver handla om en assimileringprocess, utan att lokala miljöer tolkar och personifierar de globala intrycken.⁹⁰

En tilltagande migration och handel brukar ses som centrala aspekter av den moderna globaliseringsprocessen även om det finns många jämförbara historiska motsvarigheter. Likväl har

⁸⁵ Transparency International Sverige, *Vad är korruption?* <transparency.se/korruption> hämtat 21.10.2019.

⁸⁶ Nye, *Corruption and Political Development*, 419.

⁸⁷ Polzer, *Corruption: Deconstructing the world bank discourse*, 10–12.

⁸⁸ The World Bank, *Combating Corruption*, <worldbank.org/en/topic/governance/brief/anti-corruption> hämtat 21.1.2020.

⁸⁹ Osrecki, *Fighting corruption with transparent organizations*.

⁹⁰ Anthony Giddens, *The Consequences of Modernity* (Cambridge: Stanford University Press, 1990) 64.

en politisk, ekonomisk och kulturell globalisering redan pågått under en längre tid. Däremot är det moderna, omedelbara och världsomspännande informationsflödet någonting distinkt för den moderna globaliseringen. I *Globalization and world history* hävdar författarna att det moderna informationsflödet har tvingat ideologier, idéer och värderingar att i allt större grad tävla och förhålla sig till varandra. Författarna menar att tävlandet har inneburit en sammanstrålning av lokala, regionala och nationella ideologier, idéer och värderingar. Resultatet av sammanstrålningen är att världen förenats under ett mindre antal världsomfattande problem eller utmaningar som nu dominerar diskurser över hela världen.⁹¹ Exempel på sagda problem skulle kunna vara klimatförändringen eller korruption.

Globalisering har medfört eller understött en sammanstrålning av korruptionsdiskursen. Korruption som tidigare varit ett mångfacetterat och svåröverskådligt ämne har under den senaste årtionden institutionaliserats och lyfts fram som ett av den globaliserade världens stora utmaningar. Samtidigt som globalisering har luckrat upp gamla gränser mellan människor, nationer och idéer så har globalisering också skapat och standardiserat världsomspännande system, ideologier, idéer och värderingar. Globaliseringsprocessen har skapat möjligheterna för en världsomspännande korruptionsdiskurs.

Korruption och ojämlikhet

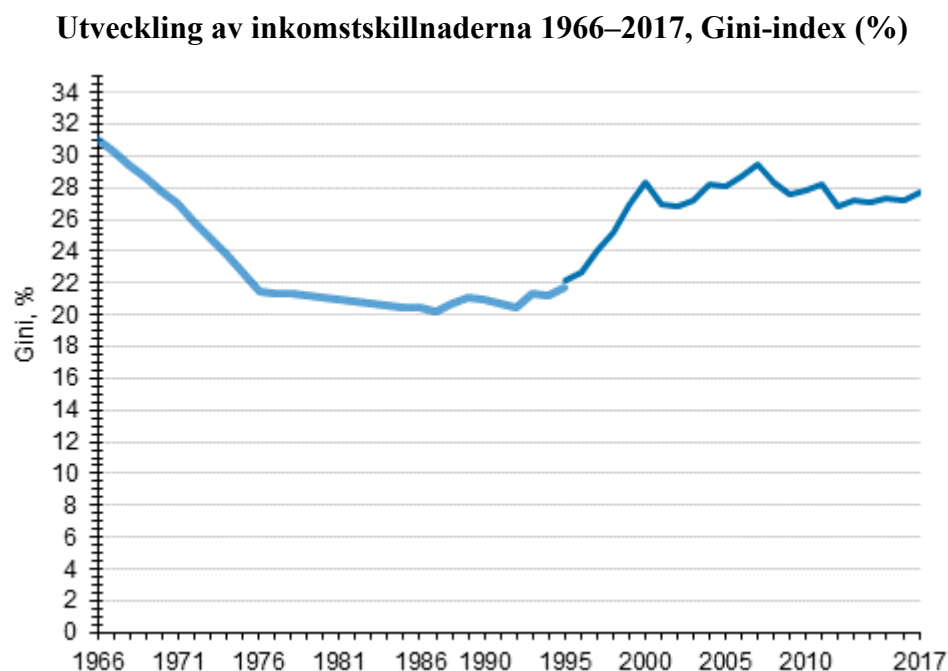
Globalisering har utpekats som en av orsakerna till en växande ojämlikhet i västvärlden. Tanken bygger på att en tilltagande global handel, migration och kapitalflöde försvagat arbetskraftens förhandlingsmöjligheter. I 1900-talets korruptionsforskning har korruption uppfattats som ett inneboende problem i utvecklingsländer. McMullan, Nye och Huntington kopplade på olika sätt korruption till modernisering och en allt globalare värld. Huntington och McMullan ansåg att korruption kunde fungera som ett verktyg för att sammanföra människogrupper som glidit isär i moderniseringsprocessen.⁹² Nye skrev att korruption bland annat kan uppfattas som ett större problem i utvecklingsländer på grund av stora klyftor mellan rika och fattiga.⁹³ Under 2000-talet har korruptionsforskningen i Nyes fotspår dragit paralleller mellan ekonomisk ojämlikhet och

⁹¹ Arne Jarrick, Janken Myrdal & Maria Wallenberg Bondesson, *Methods in World History - A Critical Approach* 'Globalization and world history - An introduction to studies of methods' (Lund: Nordic Academic Press, 2016) 8.

⁹² Huntington, *Political Order in Changing Societies*, 60–61.

⁹³ Nye, *Corruption and Political Development*, 418.

korruption. En studie publicerad av Europaparlamentet 2016 påvisar ett direkt statistiskt samband mellan ojämlikhet och korruption.⁹⁴ På grafen nedan visas statistikcentralens mätning av inkomstskillnaderna i Finland mellan 1966 och 2017.

Källa: Statistikcentralen.⁹⁵

I statistikcentralens graf ses en distinkt ökning av inkomstskillnaderna i Finland under 1990-talet. Y-axelns Gini-koefficient är ett mått för ojämlikhet där värdet noll (0) innebär total jämlikhet mellan individer. Den instinktiva förklaringen till den växande ojämlikheten i Finland under 1990-talet är den ekonomiska krisen, *laman*, i början av 1990-talet. Den ekonomiska krisen har kopplats till Sovjetunionens kollaps och 1980-talets finanspolitik. Samma tendens kan dock uppfattas i alla västvärldens liberala demokratier vilket antyder att den växande ojämlikheten i Finland inte är ett direkt resultat av *laman*.

Den växande ojämlikheten under 1990-talet formar i kombination med den avtagande ojämlikheten under 1960- och 1970-talet en U-kurva i grafen. År 1988 myntade Bennett Harrison och Barry Bluestone begreppet *The Great U-Turn* för att beskriva en återvändande och tilltagande ojämlikhet

⁹⁴ European Parliamentary Research Service, *The Cost of Non-Europe in the area of Organised Crime and Corruption – Annex II – Corruption* (Bryssel 2016) 46.

⁹⁵ Statistikcentralen, *Totalstatistik över inkomstfördelning*, <www.stat.fi/til/tjkt/2017/01/tjkt_2017_01_2018-12-18_tie_001_sv.html>, hämtat 12.9.2019.

i USA.⁹⁶ Arthur S. Alderson och François Nielsen publicerade 2002 en studie där den ekonomiska ojämlikheten mellan 1967–1992 kartlagdes för 16 nationer som är medlemmar i Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling, det vill säga OECD länder.⁹⁷ Av studiens 16 länder uppvisade 10 länder⁹⁸ en återkommande och växande ojämlikhet i form av en U-kurvan. De återstående 6 länderna Finland, Frankrike, Irland, Italien, Kanada och Sverige visar ingen tydlig växande ojämlikhet i Aldersons och Nielsens material. Statistik efter 1992 visar dock att också de återstående 6 länderna har haft en växande ojämlikhet på 1990-talet. Om Alderson och Nielsen skulle återskapa sin studie med ett nyare material skulle alltså alla 16 OECD länder uppvisa en växande ojämlikhet i form av en U-kurva. Materialet antyder att en tilltagande ojämlikhet är en övergripande trend i världen eller åtminstone återkommande hos mogna liberala demokratier.

Alderson och Nielsen skriver att ojämlikheten snabbast växt i Storbritannien och USA under efterkrigstiden.⁹⁹ USA och Storbritannien anammande tidigt den ekonomiska nyliberala skolbildningen som sammanföll med korruptionsdiskursens marknadscentrerade utveckling. I USA och Storbritannien formades och etablerades korruptionsdiskursen i samband med en stigande ojämlikhet. De återstående åtta nationerna Australien, Belgien, Danmark, Japan, Nederländerna, Norge, Nya Zeeland och Tyskland, som i Alderson och Nielsens material uppvisar en växande ojämlikhet, har en koppling till den amerikanska korruptionsdiskursen genom politik, marknadskrafter, ideologi och/eller språk. Det konkretiseras av deras medlemskap i Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling. De återstående sex nationerna, Finland, Frankrike, Irland, Italien, Kanada och Sverige, kan tänkas representera de medlemsländerna i Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling som anammat nyliberala och marknadscentrerade politiska tendenser senare än de andra medlemsnationerna. Huruvida förklaringen ligger i de politiska och ideologiska strömningar, välfärdsystem eller de regerande partiernas beslutsfattning varierar från land till land.

Europaparlamentets studie om sambandet mellan ojämlikhet och korruption innebär i kombination med statistikcentralens graf att en signifikant korruptionsökning ägde rum i samband med stigande inkomstskillnader i Finland under 1990-talet. Klaus Helkama skriver i *Suomalaisten arvot, Mikä*

⁹⁶ Barry Bluestone & Bennett Harrison, *The Great U-turn: Corporate Restructuring And The Polarizing Of America* (New York: Basic Books, 1988).

⁹⁷ Arthur Alderson & François Nielsen, *Globalization and the Great U-Turn: Income Inequality Trends in 16 OECD Countries*, *American Journal of Sociology* 107 (2002:5).

⁹⁸ Australien, Belgien, Danmark, Japan, Nederländerna, Norge, Nya Zeeland, Storbritannien, Tyskland och USA.

⁹⁹ Alderson & Nielsen, *Globalization and the Great U-Turn*, 1248.

meille on oikeasti tärkeää? att globaliseringen och EU-medlemskapet under 1990-talet förde med sig nyliberala ideal till Finland.¹⁰⁰ I boken beskrivs hur nyliberala ideal och politik skapade nya ingrupper och utgrupper, där det finska samhället delades upp mellan framgångssagor och misslyckanden.¹⁰¹ Helkama menar till exempel att Nokias problem under 2000-talet härstammar från att verksamhetskulturen på företaget byttes från samarbete till konkurrens.¹⁰² En förklaring till tendensen är James C. Scotts teori om att samhällssystem har en tendens att favorisera en del av befolkningen och exkludera andra. Scott skriver i *Handling Historical Comparisons Cross-Nationally* att exkluderade grupper har svårt att förbättra sin position utan starka allierade. Starka allierade är enligt Scott förmögenhet, hjälpfulla organisationer, militära styrkor eller mängden exkluderade.¹⁰³ Liksom bland annat McMullan och Huntington uppfattar Scott ett samband mellan korruption och en separation mellan resurser¹⁰⁴ och makteliten i samhället. Scott skriver att sambandet ger ett starkt incitament till människor med resurser att använda sina medel för att påverka beslutsfattarna.¹⁰⁵ Scott skiljer sig ändå från McMullan och Huntington genom att Scott adapterar sin analys på industriländer. Han skriver att korruption kan uppkomma efter en förändring som brutit kontakten mellan den formella politiska makten och andra maktinnehavare, till exempel ett val, där partiet som representerar de välbärgade har förlorat.¹⁰⁶ Korruption skulle då kunna uppfattas som en förmögen elits sätt att försöka nå formell makt, vilket skulle kunna förklara sambandet mellan ojämlikhet och korruption i de västerländska demokratierna. Om den formella makten bestäms i demokratiska val där alla medborgare har allmän och lika rösträtt skapas en klyfta mellan den formella makten och andra maktinnehavare i nationer med stor ojämlikhet. Vårt förhållande till korruption skulle i så fall bero på hur vi förhåller oss till makten som försöker försvaga det nuvarande samhällssystemet.

Korruptionskostnader

Marknadscentrerade korruptionsdefinitioner populariserades på 1970- och 1980-talet. Då korruption började uppfattas som ett ekonomiskt problem legitimerades Världsbankens,

¹⁰⁰ Klaus Helkama, *Suomalaisten arvot, Mikä meille on oikeasti tärkeää?* (Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2015) 221–222.

¹⁰¹ Helkama, *Suomalaisten arvot*, 226.

¹⁰² Helkama, *Suomalaisten arvot*, 227–228.

¹⁰³ Scott, *Handling Historical Comparisons Cross-Nationally*, 132–133.

¹⁰⁴ Ofta i form av förmögenhet.

¹⁰⁵ Scott, *Handling Historical Comparisons Cross-Nationally*, 126.

¹⁰⁶ Scott, *Handling Historical Comparisons Cross-Nationally*, 133

Internationella valutafondens och andra ekonomiska organisationers inblandning i korruptionsdiskussionen. Stora satsningar i ett normativt, politiskt och tabubelagt ämne skulle ha varit svårt att berättiga för organisationer som vill ge ett intryck av en överstatlig integritet. När korruption istället började presenteras som ett ekonomiskt problem vars skada på samhället kan mätas och bekämpas med ekonomiska medel, möjliggjorde det en direkt inblandning av de ekonomiska organisationerna. Genom åren har flera uppskattningar gjorts om hur mycket korruption kostar för samhället, det vill säga hur mycket pengar går förlorade på grund av korruption.

Världsbanken uppskattade 2004 att korruption kostade världen mer än en 1 biljon dollar varje år, det vill säga tusen miljarder. En biljon motsvarade ungefär 3 procent av världens årliga bruttoproduktion 2004.¹⁰⁷ Förenta nationerna skrev 2018 att korruption uppskattas kosta världen ungefär 2,6 biljoner dollar varje år vilket motsvarar mer än 5 procent av värdet på världens årliga bruttoproduktion.¹⁰⁸ Enligt en studie som Europaparlamentet publicerade 2016 kostar korruption årligen mellan 179 och 990 miljarder euro i förlorad bruttoproduktion inom EU,¹⁰⁹ som referens var Finlands bruttonationalitetsproduktion omkring 215 miljarder euro år 2016. Uppskattningarna är problematiska. För det första definierar uppskattningarna korruption på olika sätt och för det andra är korruption vanligtvis dolt, exkluderande, olagligt och omoralisk. Därav är korruption svårt att uppskatta och mäta.¹¹⁰ Samma problematik finns i all brottsstatistik. I kriminologin anses brottsstatistik vara otillförlitlig och problematiskt.¹¹¹ Uppskattningar om korruptionskostnader har inte kritiserats i samma utsträckning. Det intressanta med uppskattningarna är att de indikerar att korruption har en stor inverkan på den globala ekonomin och att problemet med korruption växt med åren. Statistiken förmedlar ett budskap om korruptionens ekonomiska skador på samhället. Om korruptionskostnaderna är eller närmar sig flera procent av värdet på världens totala årliga bruttoproduktion berättigar och förpliktat det de stora organisationerna till stora satsningar på korruptionsbekämpande åtgärder. Vilket i sin tur sätter press på nationalstaterna att stöda och finansiera de korruptionsbekämpade organisationerna. Korruptionsbekämpningen och

¹⁰⁷ Världsbanken tycks specifikt referera pengar som användes för, eller går förlorade på grund av, mutor. Bhargava, *Curing the cancer of corruption*, 343–346.

¹⁰⁸ Förenta nationerna, *Global Cost of Corruption at Least 5 Per Cent of World Gross Domestic Product, Secretary-General Tells Security Council, Citing World Economic Forum Data*, un.org/press/en/2018/sc13493.doc.htm hämtat 22.1.2020.

¹⁰⁹ European Parliamentary Research Service, *The Cost of Non-Europe in the area of Organised Crime and Corruption – Annex II – Corruption* (Bryssel 2016) 45–46.

¹¹⁰ Mads Damgaard, *Corruption: Multiple margins and mediatized transgression*, *Ephemera: theory & politics in organizations* 15 (2015:2) 412.

¹¹¹ Stephen Jones, *Criminology* (Oxford: Oxford University Press, 2006) 53–76.

korruptionsforskningen har under senaste årtionden formats till en miljardbusiness. I Finland understödde utrikesministeriet Transparency International med 800 000 euro 2015.¹¹²

Korruptionsmätningar

En internationellt standardiserad korruptionsuppfattning har möjliggjort korruptionsindex där nationer rankas gentemot varandra. Kapitlet utgår från de två största och mest använda måtten för korruption, Transparency Internationals och Världsbankens korruptionsindex.

- Transparency International: Corruption Perception Index (CPI)
- World Bank Institutes: Control of Corruption Indicator (CCI)

Korruptionsmätningar har genomförts sedan mitten av 1990-talet. Transparency International inledde sina mätningar 1995 och Världsbanken 1996. I Transparency Internationals korruptionsindex rangordnas runt 180 nationer enligt korruptionsnivå. I indexen tilldelas nationer poäng på basen av hur befolkningen och experter uppfattar korruptionsmängden i landet. Transparency International sammanställer sitt korruptionsindex från ungefär ett dussin andra enkät och utvärderingar.¹¹³ Både Världsbankens och Transparency Internationals korruptionsindex utgår från en korruptionsdefinition som är centrerad kring ett missbruk av offentlig makt för egen vinning. Erkki Laukkanen skriver i *Corruption Perception Index (CPI): suppea ja poliittisesti vino korruptiomittari* att Transparency International korruptionsindex inte avspeglar organisationens egna korruptionsdefinition. Han menar att studierna återger uppfattningen om att korruption är ett större problem i utvecklingsländer än i industriländer.¹¹⁴ Argumentet har blivit en återkommande kritik mot korruptionsindexen. I övrigt har korruptionsindexen på brett plan kritiserats för otillräcklig och problematisk statistik vilket främst beror på mätningarnas subjektiva karaktär.¹¹⁵ Världsbankens *Control of Corruption Indicator* och Transparency Internationals *Corruption Perception Index* bygger sin korruptionsdata på perception, det vill säga subjektivt upplevd korruption. Perceptionsbaserade korruptionsindex används för att det inte finns tillförlitliga sätt att

¹¹² Utrikesministeriet, *Transparency International Secretariat (TI-S)* <um.fi/kehitysyhteistyon-uusimmat-rahoytuspaaotokset/-/asset_publisher/5mDkc1Hn9MUP/ahaKytInterventionType/id/1175548>, hämtat 12.12.2019.

¹¹³ Transparency International, *Corruption Perceptions Index 2018: Full Source Description* (2018).

¹¹⁴ Erkki Laukkanen, *Corruption Perception Index (CPI): suppea ja poliittisesti vino korruptiomittari*, toim. Salla Nazarenko, *Korruptio Suomessa* (Helsinki: Into Kustannus, 2019) 92.

¹¹⁵ Jan Teorell, *Att mäta korruption*, *Korruption, maktmissbruk och legitimitet*, (2010) 60–78.

mäta korruption på ett objektivt sätt.¹¹⁶ Indexet har speciellt kritiserats för att det riktar in sig på vissa former av korruption, speciellt mutor, medan andra former av korruption förbises, speciellt strukturell korruption.¹¹⁷ I praktiken innebär perceptionsbaserade korruptionsindex att medborgarenkäter och expertutlåtanden används för att uppskatta korruptionsmängden i nationer. Både befolkningens självrapporterade korruptionsuppfattning och experters utlåtanden om korruption är problematiska.

Befolkningens förhållande till korruption påverkas av kulturella, socioekonomiska, historiska och ekonomiska faktorer.¹¹⁸ Colin Leys skriver att människors korruptionsuppfattning påverkas av hur media och staten presenterar händelserna.¹¹⁹ I korthet innebär det att befolkningen har en tendens att återskapa den korruptionsuppfattning som experter, medier och korruptionsindex presenterar. Mireille Razafindrakoto och François Roubaud har kartlagt problem för hur experter bildar sin uppfattning om en nations korrupthet och i vilken mån den korrelerar med andra korruptionsmätningar. Skribenterna konstaterar att experterna systematiskt överskattar korruptionsomfattningen. Experterna överskattar befolkningens tolerans för korruption och underskatta deras önskan och intresse för ett gott styrelseskick.¹²⁰ Tre resultat sticker ut som speciellt problematiska i Razafindrakotoa och Roubauds studie. För det första menar Razafindrakoto och Roubaud att experters korruptionsuppskattningar försämras i direkt förhållande till hur lågt nere nationerna placeras i de internationella korruptionsindexen. För det andra skriver skribenterna att experters ideologiska övertygelser avspeglas i deras uppskattningar. Skribenterna menar att marknadsliberala experter har en tendens att orättvist bestraffa (sänka) nationer som inte följer deras egna ekonomiska övertygelser. För det tredje skriver Razafindrakotoa och Roubaud att det finns en korrelation mellan experternas syn på en nations korrupthet och de internationella korruptionsindexens ranking av nationen, vilket innebär att experters korruptionsuppfattningar producerar och reproducerar korruptionsuppfattningen i en nation.

De tre ovannämnda resultaten vittnar om hur korruptionsindexen och korruptionsuppfattningen konstruerar och rekonstruerar den dominerande korruptionsdiskursen. Resultaten tyder på att

¹¹⁶ Transparency International, *Corruption Perceptions Index 2018: Frequently Asked Questions* (2018).

¹¹⁷ Salminen & Mäntysalo, *Korruptio ja hyvä veli -verkostot Suomessa* 8.

¹¹⁸ Salminen & Mäntysalo, *Korruptio ja hyvä veli -verkostot Suomessa*, 7.

¹¹⁹ Colin Leys, *What is the Problem about Corruption? Political corruption, Concept and Context* (New Brunswick and London: Transaction Publishers, 2007) 62.

¹²⁰ Mireille Razafindrakoto & François Roubaud, *Are International Databases on Corruption Reliable? A Comparison of Expert Opinion Surveys and Household Surveys in Sub-Saharan Africa*, *World Development* 38 (2010:8) 1057–1069.

korruptionsuppfattningen i en nation systematiskt kan kopplas ihop med experters ideologiska preferenser och åsikter. Speciellt i fall där experterna uppfattar samhällssystemet som marknadsekonomiskt ineffektiva. Analysen understöds av Laukkanen som skriver att tre fjärdedelar av förändringarna i Transparency Internationals korruptionsindex kan härledas till förändringar i nationens ekonomi.¹²¹ Enligt Laukkanen upprätthåller mätningarna uppfattningen om att utvecklingsländer är korrupta och att industriländer är mindre korrupta, vilket förhindrar industriländer så som Finland från att tackla strukturell korruption i samhället.¹²² Korruptionsmätningarna återskapar synen om att korruption främst är ett problem i världens fattigare nationer.

Finland har klarat sig bra i korruptionsmätningar. I Transparency internationals korruptionsindex 2018 rankades Finland som det tredje minst korrupta landet i världen.¹²³ Korruptionsindexen har visat att de nordiska länderna inte uppfattar traditionella korruptionstyper i form av mutor och förskingring som allvarliga problem i Norden. Resultatet har betytt att Finland kunnat upprätthålla och normalisera bilden av att korruption inte är ett problem i Finland. Tvärtom har uppfattningen om att korruption inte är ett problem i Finland lyfts fram som en nationell och internationell stolthet. Synen kan till exempel uppfattas i *Hufvudstadsbladets* artikel ”Finland på tredje plats i ny rapport om korruption” från 2020 och i *Yles* artikel ”Suomi putosi piirun verran korruptiovertailussa – silti maailman kolmanneksi vähiten korruptoitunut maa” från 2017.¹²⁴ *Yles* artikel antyder därutöver en skiftning i den finska korruptionsuppfattningen. I artikeln säger Transparency Internationals finländska filials dåvarande ordförande Tommi Niinimäki att Finlands ranking i korruptionsindexet försämrats på grund av de senaste årens korruptionsskandaler i Finland. Skandalerna för fram korruption i media, men belyser inte nödvändigtvis den egentliga korruptionsnivån i landet. Tjänstefelen och skandalerna bygger däremot upp en allmän uppfattning om att korruption finns och är ett problem i Finland. Uppfattningen skapar en åsiktsrundgång där korruptionsnyheter i medier påverkar befolkningen som i sin tur påverkar de perceptionsbaserade korruptionsmätningarna. Korruptionsindexen både konstruerar och reproducerar korruptionsuppfattningen i ett land.

¹²¹ Laukkanen, *Corruption Perception Index (CPI)* 98.

¹²² Laukkanen, *Corruption Perception Index (CPI)* 92.

¹²³ Transparency International, *Corruption Perceptions Index 2018*.

¹²⁴ Yle, *Suomi putosi piirun verran korruptiovertailussa – silti maailman kolmanneksi vähiten korruptoitunut maa* 25.1.2017, <yle.fi/uutiset/3-9420593> hämtat 3.2.2020.

Metodiska problem med korruptionsmätningarna

I kriminologin anses det vara omöjligt att tillförlitligt jämföra brottsstatistik mellan länder.¹²⁵ Korruptionsmätningarna delar på ett utmärkande sätt utmaningarna med brottsstatistiken. Speciellt i fall där korruption jämförs med normbrytande och subjektivt uppmäta brott. I kriminologi betraktas brottsstatistik ofta som ett riktgivande socialt fenomen. Statistiken beskriver vad ett system ser som brottsligt och på vilket sätt systemet hanterar brottsligheten utan att säga desto mer om de verkliga förhållandena.¹²⁶ Kriminologisk forskning har olika teorier och synvinklar på hur brott ska studeras, mätas och förstås. Det kriminologiska fältet har sedan 1960-talet utvecklats i en postmodern och socialkonstruktivistisk riktning. Idag är det få kriminologer och kriminologiska teorier som ser brottslighet som något inneboende ont, omoraliskt eller syndigt.¹²⁷ Kulturkriminologi menar att normbrytande och brottsligt beteendet ska förstås som kulturella och betydelsefulla handlingar. Kriminologisk konfliktteori menar att det kapitalistiska samhället inte kan förstås utan en exploaterande ekonomisk elit som konstruerar och upprätthåller institut, idéer och normer.

Korruptionsmätningarna kan i likhet med brottslighet och brottsstatistik betraktas som sociala fenomen som beskriver vad ett system uppfattar som korrupt. Korruption kan därutöver i egenskap av en flytande signifikant påverka vad ett system uppfattar som korruption. Den politiska och ideologiska korruptionsdimensionen konstruerar ett korruptionsbegrepp med en inrotad politisk och ideologisk agentur. De korruptionsbekämpande organisationerna utövar makt över diskursen och använder sig av den för att forma korruptionsuppfattningen. Korruptionsuppfattningen tar sedan uttryck i organisationernas korruptionsmätningar och korruptionsindexen. Korruptionsmätningarnas subjektiva karaktär kan tänkas förstärka och försnabba korrelationen mellan den allmänna korruptionsuppfattningen och korruptionsindexens resultat.

Korruptionsindexen anses återskapas problematiska korruptionsuppfattningar om utvecklingsländer. Korruptionsforskarna har under 2000-talet i tilltagande grad kritiserat korruptionsmätningarna.¹²⁸ Kritiken har lett till att korruptionsindexen försökt inkorporera strukturell korruption i sina mätningar. Vanligtvis uppfattas strukturell korruption som strukturer som fodrar korruption och andra former av ojämlikhet. Skiftningen har inneburit att de korruptions-

¹²⁵ Jones, *Criminology*, 53–76.

¹²⁶ Jones, *Criminology*, 53–76.

¹²⁷ Jones, *Criminology*, 35–40.

¹²⁸ Teorell, *Att mäta korruption*, 60–78.

bekämpande organisationerna gått in för att tackla strukturell korruption i de nordiska länderna. De internationella organisationerna har kritiserat de nordiska länderna för bristande kontroll, engagemang och lagstiftning i sina sätt att hantera korruption.¹²⁹ Den skiftande korruptionsinramningen har berättigat och förpliktat korruptionsbekämpande organisationer och nationer att på allvar börja motarbeta korruption i Norden. Transparency Internationals nordiska filialer gav i november 2019 ett gemensamt uttalande om korruption i de nordiska länderna. De skrev att länderna måste leva upp till sitt goda rykte eller förlora det.¹³⁰ Kan uttalandet ses som en självuppfyllande profetia?

¹²⁹ Till exempel Niinimäki, *An analysis of Finnish lobbying regulations*.

¹³⁰ Transparency International Suomi Finland, *Joint Statement by the Nordic Transparency Chapters: Trouble at the Top*, <transparency.fi/joint-statement-by-the-nordic-transparency-chapters-trouble-at-the-top/> hämtat 18.1.2020.

3. Stabiliseringsfas (Fas 3) 2000–

Den norska sociologen och kriminologen Nils Christie skriver i *A Suitable Amount of Crime* från 2004 att samhällen med stora överhängande problem och utmaningar har en tendens formas till *svartvita* samhällen där mindre problem förbises. Christie beskriver Finland som ett svartvitt samhälle, ett land delat mellan öst och väst, där teman så som inbördeskriget, den sovjetiska utrikespolitiken och språkfrågan delat befolkningen och dominerat samhällsdiskursen. Christie menar att fenomenet syns i hur mord och droger diskuterats i Finland. Han skriver att de sker flera mord i Finland än i de andra nordiska länderna men att morderna i Finland inte diskuteras i samma utsträckning som i de andra nordiska länderna. Christies andra exempel är att samhällspaniken kring droger nådde Finland förhållandevis sent. Hans poäng är att brottslighet inte styr samhällsdiskursen då andra, mer betydande teman dominerar.¹³¹

Christies sammanför i sin teori om svartvita samhällen flera faktorer som kan tänkas ha fördröjt korruptionsdiskursens etablering i Finland. Finland är överlag en intressant referenspunkt i avhandlingens korruptionsdiskussionsdiskussion. Korruptionsmätningarna beskriver Finland som en av de minst korrupta nationerna i världen, samtidigt som stabiliseringsfasen kommer att visa hur korruption idag ses som ett inneboende fenomen i det finska samhället.

Fas 3 belyser korruptionsdiskursen i Finland med hjälp av två infallsvinklar. I stabiliseringsfasens första del analyseras finsk lagstiftning och korruptionsforskning för att synliggöra hur den moderna korruptionsdiskursen etablerat sig och hegemoniserats i Finland under 2000-talet. Det växande intresset för korruption i Finland sammanfaller med de internationella organisationernas och korruptionsindexens nyfunna intresse att studera och bekämpa strukturell korruption. Den strukturella korruptionen i Finland har speciellt ramats in kring begreppet nepotism. Nepotism förstås som samarbetande nätverk där deltagarna främjar varandras intressen.¹³² Nepotism är i sig själv ett problematiskt koncept, speciellt i ett land som Finland. I stabiliseringsfasens andra del diskuteras hur nepotismen i Finland är nära sammanlänkat med landets sociala nätverk, politik, tillit, verksamhetskultur och mänskliga relationer överlag. Den moderna korruptionssynen har skapat spänningar mellan det finska samhällets korruptionsuppfattning, ideal och verksamhets-

¹³¹ Nils Christie, *A Suitable Amount of Crime* (London: Routledge, 2004) 32–35.

¹³² Mäntysalo, *Hyvä veli -verkostot ja rakenteellinen korruptio*, 81.

kultur. I den andra delen behandlas president Urho Kekkonen, bastubadande och tillit för att synliggöra spänningarna mellan korruptionsdiskursen och den finska verksamhetskulturen.

Korruption i finsk lagstiftning

Den finska lagen är skriven på två språk, finska och svenska. Begreppet korruption har använts flera gånger i den svenskspråkiga lagtexten än i den finskspråkiga lagtexten. I den svenskspråkiga lagtexten har begreppet korruption använts allt som allt fem gånger. I den finskspråkiga lagtexten har begreppet korruption använts två gånger. I tabellen nedan listas de finska lagarna som innehåller begreppet korruption. I spalten *språk* anges om begreppet korruption endast använts i den svenskspråkiga lagtexten eller om begreppet korruption används i både de finskspråkiga och svenskspråkiga lagtexterna.

Årtal	Lag	Förekomst av begreppet korruption
2003	Lag om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen (30.12.2003/1286)	Svenska
2005	Lag om verkställighet i Europeiska unionen av frysningsbeslut av egendom eller bevismaterial (15.7.2005/540)	Svenska
2011	Lag om offentlig försvars- och säkerhetsupphandling (29.12.2011/1531)	Svenska
2016	Bokföringslag (29.12.2016/1376)	Båda språken
2019	Justitieministeriets förordning om justitieministeriets arbetsordning (30.4.2019/595)	Båda språken

I den svenskspråkiga lagtexten användes begreppet korruption för första gången 2003 i *Lag om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen*.¹³³ I lagen anges korruption som ett exempel på ett brott för vilket en utlämning till ett annat EU-land ska beviljas även om brottet i sig själv inte skulle vara olagligt i Finland. Andra 2005 (*Lag om*

¹³³ Finlex, *Lag om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen* (30.12.2003/1286) <finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2003/20031286> hämtat 7.4.2020.

verkställighet i Europeiska unionen av frysningsbeslut av egendom eller bevismaterial¹³⁴) och tredje 2011 (*Lag om offentlig försvars- och säkerhetsupphandling*¹³⁵) gången korruption använts i svenskspråkig lagtext har också varit i anknytning till internationell brottslighet och lagstiftning som utarbetats av Europeiska unionen. Den europeiska lagstiftningen har tolkats och översatts på olika sätt i de finskspråkiga och svenskspråkiga lagtexterna. I de tre första fallen har begreppet *lahjus* (muta) använts istället för begreppet *korruptio* (korruption) i den finskspråkiga lagtexten. Det här möjliggjordes av att korruption inte var en brottsbenämning i Finland. Begreppet korruption och muta ansågs kunna användas parallellt. Det är först i *Bokföringslag* från 2016 som begreppet korruption används i finskspråkig lagtext.¹³⁶ I bokföringslagen används begreppet korruption för att beskriva vad en icke-finansiell rapport ska innehålla i kapitlet för *bokslut och verksamhetsberättelser*.

I bokföringslagen från 2016 används begreppet korruption för första gången parallellt i både finskspråkig och svenskspråkig lagtext. Till skillnad från de tidigare lagar är bokföringslagen inte en implementering av europeisk lagstiftning och behandlar inte internationell brottslighet. Att bokföringslagen är utarbetad inom Finland kan ha inneburit att en större uppmärksamhet riktats på nyansvariationerna mellan språken. Oberoende om begreppsanvändningen är medveten eller inte, så indikerar användningen att begreppet korruption inte längre genomgående likställs med begreppet *muta* i finsk lagstiftning. Korruption används på både svenska och finska igen år 2019 i *Justitieministeriets förordning om justitieministeriets arbetsordning*.¹³⁷ En av förordningens punkter är att avdelningen för kriminalpolitik och straffrätt har till uppgift att planera och utveckla åtgärder mot korruption. Lagarna från 2016 och 2019 använder begreppet korruption i koppling till rapportering, planering och utveckling.

I de finska lagarna kan fyra tendenser kring begreppet korruption uppfattas:

1. Korruption används tidigare i svenskspråkig lagtext än i finskspråkig lagtext
2. Korruption användes först i lagtexter som behandlar internationell brottslighet
3. Korruption användes först i lagar med koppling till Europeiska unionen

¹³⁴ Finlex, *Lag om verkställighet i Europeiska unionen av frysningsbeslut av egendom eller bevismaterial* (15.7.2005/540) <finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2005/20050540> hämtat 7.4.2020.

¹³⁵ Finlex, *Lag om offentlig försvars- och säkerhetsupphandling* (29.12.2011/1531) <finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2011/20111531> hämtat 7.4.2020.

¹³⁶ Finlex, *Bokföringslag* (29.12.2016/1376) <finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1997/19971336> hämtat 7.4.2020.

¹³⁷ Finlex, *Justitieministeriets förordning om justitieministeriets arbetsordning* (30.4.2019/595) <finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2019/20190595> hämtat 7.4.2020.

4. Korruption är ett nytt begrepp i finsk lagstiftning.

Lagtexterna antyder att korruptionsdiskursen kom till Finland från Europa och Europeiska unionens lagstiftning. Tendensen understöds av att korruption först användes i lagtexter som behandlar internationell brottslighet och utarbetades av Europeiska unionen. Korruption är ett nytt fenomen i finsk lagstiftning och användes för första gången 2003, i den finskspråkiga lagtexten användes begreppet korruption först 2016. Variationen mellan finsk och svenskspråkig lagtext antyder en skillnad i hur begreppet korruption uppfattas på finska och svenska. Korruptionsforskningen som presenterades i formningsfasen var främst amerikansk, vilket skulle kunna antyda att den moderna korruptionsuppfattningen kom till Finland via det svenska språket och den germanska språkgruppen.

Mats Sjölin skriver i *Korruption, maktmissbruk och legitimitet* att lagen representerar en generell moraluppfattning i mogna demokratier.¹³⁸ En positivistisk korruptionssyn tar ett steg längre och menar att korruption är de brottsliga handlingar som förbjuds i lag med stämpeln korruption. Positivisterna anser att samhällen är byggda på en konsensus av värderingar och att lagen representerar detta konsensus. Oberoende av om lagen representerar en generell moraluppfattning eller fungerar som ett formulär för att definiera korruption så konstruerar den finska lagen en korruptionshegemoni. Hegemonin tar sig i uttryck i den finska lagstiftningen som under 2000-talet infört begreppet korruption. Enligt Van Dijk har en diskurs uppnått hegemoni när maktutövningen integrerats med samhällets lagar, regler och normer.¹³⁹ På basen av lagstiftningen skedde det här i Finland under 2000-talet.

Korruptionsforskning i Finland

Korruption är ett nytt forskningsämne i Finland, det började studeras först på 2000-talet.¹⁴⁰ Att korruptionsforskningen populariserats senare i Finland än i många andra europeiska länder kan delvis förklaras med korruptionsindexens resultat som länge reproducerade en tanke om att Finland är ett av världens minst korrupta länder. Till exempel återskapade Transparency Internationals korruptionsindex under en lång tid en uppfattning om att korruption inte var ett problem i Finland. Det finns fortfarande en konsensus mellan korruptionsforskarna, myndigheterna och den finska

¹³⁸ Sjölin, *Om korruption och offentlig etik*, 33.

¹³⁹ Van Dijk, *Discourse and Power*, 89.

¹⁴⁰ Mäntysalo, *Hyvä veli -verkostot ja rakenteellinen korruptio*, 75.

befolkningen om att gatukorruption inte är ett problem i Finland.¹⁴¹ Gatukorruption, som ibland också kallas vardagskorruption, beskriver korruption i form av direkta handlingar så som mutor. Ett exempel på gatukorruption skulle kunna vara ett försöka muta en polis vid fortkörning. Korruptionsforskarna och myndigheterna anser däremot att strukturell korruption förekommer i Finland.¹⁴² Strukturell korruption är per definition svårt att rama in och exemplifiera. Vanligtvis uppfattas strukturell korruption som strukturer som fodrar korruption och andra former av ojämlikhet. Vanligtvis i form av svårinramade korrupta strukturerna som reproducerar korruption inom ett system, ofta i kontakten mellan den privata och offentliga sektorn. Ett exempel på strukturell korruption skulle kunna vara ett problematiskt lobbyingsystem. Den strukturella korruptionen i Finland är enligt skribenterna i *Korruptio Suomessa* vanligtvis dold och olaglig, därmed också svårt att rama in och exemplifiera. Ett genomgående tema i den finska korruptionsforskningen är ändå att den strukturella korruptionen i Finland ramas in som nepotism och karuselldörrsfenomenet.¹⁴³

Det var först 2019 som det första samlingsverket om korruption i Finland publicerades. I Salla Nazarenkos bok *Korruptio Suomessa* tacklar sex skribenter korruptionen i Finland. Boken tar upp vanliga korruptionsteman så som diskussioner om korruptionsdefinitionen, missbruk av förtroendeställning, visselblåsare¹⁴⁴, korruptionslagstiftningen, korruptionsindexen och nepotism.¹⁴⁵ I det stora hela är korruptionsforskningen i Finland begränsad. Utöver Nazarenkos bok har Venla Mäntysalo och Ari Salminen publicerat en rad texter om korruption i Finland, speciellt med tonvikt på nepotism och strukturell korruption.¹⁴⁶ Petri Koikkalainen och Esko Riepula har publicerat en pamflett om pengaflödet mellan företag, privata aktörer och politiker i Finland.¹⁴⁷ Korruptionen i Finland har därutöver behandlats i en rad artiklar och examensarbeten,

¹⁴¹ Nazarenko, *Korruptio Suomessa*; Justitieministeriet, *Bekämpning av korruption*, <oikeusministerio.fi/sv/korruption> hämtat 25.10.2019; Salminen & Mäntysalo, *Korruptio ja hyvä veli -verkostot Suomessa*, 28.

¹⁴² Nazarenko, *Korruptio Suomessa*; Justitieministeriet, *Bekämpning av korruption*.

¹⁴³ Nazarenko, *Korruptio Suomessa*; Det finns inget standardiserat svenskspråkigt uttryck för vad som på engelska kallas *revolving door*. *Revolving door* beskriver fenomenet där offentliga beslutsfattare flyttar till den privata sektorn (tidigare utan karenstid). I korruptionsdiskussionen är problemet med *Revolving door* att offentliga beslutsfattare låter sig påverkas av aktörer i den privata sektorn i utbyte mot en framtida fördel. I praktiken en framskjuten muta. Det kallas också *revolving door* när offentliga beslutsfattare tar med sig hemlig information till den privata sektorn.

¹⁴⁴ Mera känt som Whistleblowers. Att anmäla om korruption till pressen.

¹⁴⁵ Nazarenko, *Korruptio Suomessa*.

¹⁴⁶ Till exempel, Ari Salminen, *Rakenteellinen korruptio - Kartoitus riskitekijöistä ja niiden hallinnasta Suomessa* (Vaasa: Vaasan yliopisto, 2015) och Salminen & Mäntysalo, *Korruptio ja hyvä veli -verkostot Suomessa*.

¹⁴⁷ Petri Koikkalainen & Esko Riepula, *Näin valta ostetaan – lyhyt oppimäärä poliittisesta korruptiosta Suomessa 2006–2009*, (Helsinki: WSOY, 2009).

främst på Vasa Universitet. Korruption är ett växande forskningsfält i Finland och vi kommer se många nya texter om korruption under kommande år.

Korruptionslagstiftningen och korruptionsforskningen i Finland bekräftar att en modern korruptionsdiskurs etablerat sig och hegemoniseras i det finska samhället och i finsk lagstiftning under 2000-talet. I stabiliseringsfasens andra del utforskas vilka diskussioner och utmaningar den moderna korruptionsdiskursen gett upphov till i Finland. Att korruptionsdiskursen förstås i termerna av en flytande signifikant innebär att korruptionsdiskursen inte är ett fenomen som existerar som en stabil entitet, utan som formas och konstrueras av samhället. För Finlands del belyses korruptionsdiskursen utgående från president Urho Kekkonen, bastubadande och tillit för att föra fram typiska drag i den finska korruptionsdiskursen, det vill säga nepotism och strukturell korruption.

Kekkonen och bastubad

Villa Ekudden i Helsingfors har varit tjänstebostad för presidenterna Risto Ryti (1940–1944), Gustaf Mannerheim (1944–1946) och Urho Kekkonen (1956–1981). Ekudden inrymmer Finlands mest mytomspunna bastu. Ekuddens bastu blev under Kekkonens presidentskap en symbol för makt och ett hem för skvaller. Det finns otaliga berättelser om Ekuddens hemliga bastusällskap och den utrikespolitik som kom att benämnas som *bastudiplomati*. Bastusällskapet bestod under Kekkonens 25-åriga presidentskap av Kekkonens familj, vänner och bekanta. Många av de regelbundna besökarna var framstående personer inom finsk politik och affärsverksamhet, flera av dem hade breda och väletablerade kontaktnätverk. Det ansågs vara en stor heder att bli inbjuden till att bada bastu med president Kekkonen. Det var inte bara Kekkonens familj, vänner och bekanta som badade i Ekuddens bastu. Under sitt presidentskap hade Kekkonen vana att basta med många av sina utländska gäster och statstjänstemän. Speciellt Kekkonens sätt att hantera relationerna med Sovjetunionen genom bastubad har levt kvar i den finska minneskulturen. Till exempel framhäver utrikesministeriets hemsida *bastudiplomatin* som en grundsten i den finska utrikespolitiken.¹⁴⁸ Ekuddens bastu är en intressant knypunkt för korruptionsdiskursen i Finland. Huruvida Kekkonen och Ekuddens bastusällskap kan eller ska ses som korruption är en intressant och problematisk

¹⁴⁸ Antti Vuojolainen, *Saunadiplomatiia ja vähän muutakin*, 13.6.2011, Utrikesministeriet, <um.fi/uutiset/-/asset_publisher/GRSnUwaHDPv5/content/saunadiplomatiia-ja-vahan-muutakin> 3.9.2019.

fråga. Om Kekkonen och bastusällskapets verksamhet anses representera korruption målar Kekkonens långa presidentskap upp en bild av en kontinuerlig finsk korruption som stämplar stora delar av den finska statens existens. Senaste årens diskussion i form av nyheter, åsikter och forskning har gett en tudelad syn av saken. Ett återkommande synsätt stämplar Kekkonens regeringstid som korrupt samtidigt som den legitimerar, bagatelliserar eller förklarar korruptionen under Kekkonens regeringstid. Ett exempel av det här är Jörn Donners citat.

*Suomi Kekkonen aikaaan oli umpikorruptoitunut maa. Mutta se oli tätä ystävyyssuorruptiota, ei siinä nyt miljardeista ollut kysymys, mutta suorruptiota esiintyi ystävyyden tai jonkun muun nimissä. Kyllähän tää yhteiskunta on sen jälkeen muuttunut radikaalisti parempaan.*¹⁴⁹

Donners citat fångar in två centrala aspekter av den samtida korruptionsdiskursen i Finland. Det första är tanken om att nepotism är en typisk korruptionsform i Finland. Det andra är att president Kekkonen är en symbol för korruption i form av informella nätverk. Nepotism har under 2000-talet blivit en hörnsten i den finska korruptionsdiskussionen. Både den finska befolkningen och korruptionsforskningen har intresserat sig för korruption i form av informella nätverk och nepotism. Enligt en medborgarenkät som samlades in 2008–2009 upplever finländare nepotism (Hyvä veli -verkostot) som den vanligaste korruptionsformen i Finland.¹⁵⁰ Mäntysalo beskriver nepotism som samarbetande nätverk där deltagarna främjar varandras intressen. Nätverken ifråga vanligtvis hemlighetsfyllda, beskyddande och exkluderande. Lojaliteten i nätverken bygger på tacksamhetsskuld, rekommendationer och samspel i form av både förväntningar och direkta handlingar. Nepotism finns enligt Mäntysalo på både den privata och offentliga sektorn. Han skriver att nepotism ofta framkommer där ekonomiska och politiska intressen kolliderar. Ett av Mäntysalos exempel på nepotism är kartellen.¹⁵¹

Janne Saarikivi skriver i *Hyvinsyöneen tunnustuksia korruptio-Suomesta: miten olen menestynyt perhetaustan, suhteiden ja luokkaidentiteetin avulla* att det finska samhällets bra och dåliga egenskaper är en produkt av ett korrupt system.¹⁵² Han skriver att det finns ett samband mellan

¹⁴⁹ Ungefärlig översättning *Finland var under Kekkonens tid ett genomkorrupt land. Men det var vänskapskorruption, det handlade inte om miljarder. Nog har samhället blivit radikalt bättre sen dess* - Jörn Donner. Kai Ekholm, Päivikki Karhula & Tuomo Olkkonen, *Tiellä sananvapauteen 1917–2017 – Kekkonen, jumala, seksi* (Helsingfors: Into Kustannus, 2017) 40.

¹⁵⁰ Salminen & Mäntysalo, *Korruptio ja hyvä veli -verkostot Suomessa*, 28.

¹⁵¹ Mäntysalo, *Hyvä veli -verkostot ja rakenteellinen korruptio*, 81.

¹⁵² Janne Saarikivi, *Hyvinsyöneen tunnustuksia korruptio-Suomesta: miten olen menestynyt perhetaustan, suhteiden ja luokkaidentiteetin avulla*, toim. Salla Nazarenko, *Korruptio Suomessa* (Helsinki: Into Kustannus, 2019) 185.

korruption och välståndsbefrämjande verksamhet i form av nepotism.¹⁵³ Nepotism kan vara att vilja arbeta med människor man tycker om eller människor man arbetat med tidigare, det vill säga människor man vet att man kan lita på. Saarikivi skriver att nepotismen i Finland främst handlar om dessa vänskapsnätverk¹⁵⁴ och att vänskapsnätverk är en del av den finska borgarklassens habitus.¹⁵⁵ Borgarklassens habitus tar sig i uttryck i tillit, tjänster och gentjänster som enligt Saarikivi lagt grunden för ett stabilt, välmående och tryggt samhälle. Saarikivi poängterar att vänskapskretsarnas system skapar möjligheter och skyldigheter för individer och grupper.¹⁵⁶ Möjligheterna och skyldigheterna tar många olika former och har inte nödvändigtvis någonting att göra med pengar eller andra ekonomiska medel.

Diskussionen om president Kekkonens bastubadande är ett typfall av den nepotism som Saarikivi och Mäntysalo beskriver. Huruvida Ekuddens bastusällskap representerar korrupt nepotism eller en harmlös vänskapstradition beror på hur korruption ramas in och definieras. Intervjuer med bastusällskapets forna medlemmar har låtit antyda att nyheter och politik var vanliga samtalsämnen för bastubadarna men att inga egentliga beslut fattades i bastun.¹⁵⁷ Argument för att Ekuddens bastubad ska ses som korruption kan utgå från Kekkonens långa presidentskap, bastubadarnas samhällsposition, bastubadandets koppling till den finska utrikespolitiken och den exkluderande mystiken kring bastubadandet. Oberoende om verksamheten i Ekuddens bastusällskap kan eller ska ses som korruption i form av informella nätverk, så har man i Finland argumenterat för att besluten som Kekkonen fattade gjordes för allmänhetens, det finska folkets, bästa. Det är också ett argument som Kekkonen själv ofta använde sig av.¹⁵⁸

Tillit och marginalitet

Bastun fungerar på många sätt som en symbol för tillit och intima hemlighetsfyllda vänskapsnätverk. Helkama skrev i *Suomalaisten arvot, Mikä meille on oikeasti tärkeää?* att finländare ser nakenhet som en symbol för jämlikhet och att människor i hierarkiska samhällssystem

¹⁵³ Saarikivi, *Hyvinsyöneen tunnustuksia korruptio-Suomesta*, 168.

¹⁵⁴ Saarikivi, *Hyvinsyöneen tunnustuksia korruptio-Suomesta*, 170.

¹⁵⁵ Saarikivi, *Hyvinsyöneen tunnustuksia korruptio-Suomesta*, 186.

¹⁵⁶ Saarikivi, *Hyvinsyöneen tunnustuksia korruptio-Suomesta*, 168–169.

¹⁵⁷ Jukka Kuosmanen, *Tamminiemen saunassa*, publicerad på yle 6.6.2016,

yle.fi/aihe/artikkeli/2016/06/06/tamminiemen-saunassa?ref=ohj-articles hämtat 27.1.2020; Merja Forsman, *Tamminiemen lauteilla*, Sauna, Suomen Saunaseura ry:n jäsenlehti (2013:2) 20–22.

¹⁵⁸ Timo J. Tuikka, *"Kekkonen konstit" : Urho Kekkonen historia- ja politiikkakäsitykset teoriasta käytäntöön 1933–1981* (Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House, 2007) 362–364.

sällan visar sig själv nakna.¹⁵⁹ Det utbredda bastubadandet vittnar om en jämlik och tillitsfylld kultur. Tillit är ett begrepp som flitigt används i korruptionslitteraturen. Saarikivi skrev att ömsesidig tillit lagt grunden för det finländska välfärdssamhället.¹⁶⁰ Stefan Andersson, Andreas Bergh och Gissur Ó. Erlingsson skrev att en låg korruptionsnivå korrelerar med hög tillit, materiellt välstånd, lång livslängd, låg spädbarnsdödlighet och självskattad hälsa.¹⁶¹ Skribenterna kopplar också tillit till människors subjektivt upplevda lycka.¹⁶² Bergh skrev att hög tillit är kopplat till ett högt socialt kapital.¹⁶³ Internationell statistik understöder korrelationerna. Enligt statistiken har Finland hög tillit till polisen, nyheterna, rättsstaten, varandra och det politiska systemet.¹⁶⁴ I studierna och statistiken målas tillit upp som ett kännetecken för en rättvis och fungerade demokrati. Helkama menade att tillit också är grunden för en effektiv marknad, där människor som lever och arbetar i en tillförlitlig miljö ostört och effektivt kan fokusera på sitt arbete.¹⁶⁵ Tillit målas i litteraturen upp som ett utmärkande drag för välfungerade samhällssystem. Det finns också motstridiga argument. Nazarenko menar att samma system som upprätthåller uppfattningen om Finland som ett korruptionsfritt och tillförlitligt land också kan leda till problematiska vänskapsnätverk, samhällssystem och nepotism. Hon skrev att en hög tillit till samhällssystemet i Finland gör det lättare att dölja maktmissbruk.¹⁶⁶

Tillit är liksom bastun en symbol för den finska korruptionsdiskursen polaritet. Å ena sidan uppfattas tillit som grunden för ett välfungerande samhälle. Å andra sidan ses tillit som en grogrund för korruption. Nepotism har i den finska korruptionsdiskursen rört sig på gränsen eller marginalen mellan landets verksamhetskultur och korruption. Mads Damgaard har teoretiserat korruptionskulturer genom att koppla korruption till marginalitet och tvetydighet. Han skriver att korruption är ett fenomen som utspelar sig i samhällsperiferin. Ett fenomen som verkar i marginalen mellan

¹⁵⁹ Helkama, *Suomalaisten arvot*, 118.

¹⁶⁰ Saarikivi, *Hyvinsyönee tunnustuksia korruptio-Suomesta*, 184–185.

¹⁶¹ Stefan Andersson, Andreas Bergh & Gissur Ó. Erlingsson, *Vad kan vi lära oss? Korruption, maktmissbruk och legitimitet*, (2010) 264.

¹⁶² Stefan Andersson, Andreas Bergh & Gissur Ó. Erlingsson, *Korruption, maktmissbruk och legitimitet i mogna demokratier*, Korruption, maktmissbruk och legitimitet (Lund: Studentlitteratur, 2010) 19.

¹⁶³ Andreas Bergh, *Korruptionsbekämpning i kommunalpolitiken: Lärdomar från spelteori och experimentell samhällsvetenskap*, Korruption, maktmissbruk och legitimitet (Lund: Studentlitteratur, 2010) 86.

¹⁶⁴ Eurostat, *Average rating of trust by domain, sex, age and educational attainment level* <ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-datasets/-/ILC_PW03> hämtat 28.1.2020; Nic Newman, Richard Fletcher, Antonis Kalogeropoulos & Rasmus Kleis Nielsen, *Reuters Institute Digital News Report 2019* (2019); Europeiska kommissionen, *Fairness, inequality and inter-generational mobility: Social Capital: Trust in people*, <ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/special/surveyky/2166> hämtat 28.1.2020.

¹⁶⁵ Helkama, *Suomalaisten arvot*, 132.

¹⁶⁶ Nazarenko, *Korruptio Suomessa*, 18.

rätt – fel, moraliskt – omoraliskt, lagligt – olagligt, hemligt – synligt och fördömelse – fascination. Korruption tar då formen av en tävlande samhällsordning, en förändringsfas eller en lockelse.¹⁶⁷ Marginaliteten och tvetydigheten syns till exempel i relationen mellan korruption, staten och lagen. Ekuddens bastusällskap och president Kekkonen kan uppfattas som en representation av tvetydigheten. Kekkonen ansåg sig själv representera en politisk oberoende maktfaktor i det finska samhället.¹⁶⁸ En maktfaktor som stod utanför den finska politikens vanliga förlopp. Kekkonen kan ses som en representant av den marginaliteten och tvetydigheten som Damgaards beskrev. Det vill säga uppfattningen om att korruption är ett fenomen som verkar i samhällets marginaler. Damgaard skrev att de som lever i samhällets marginal inte samtidigt kan vara integrerade samhällsmedlemmar.¹⁶⁹ De lever i den paradoxala och tvetydiga gränsdragningen mellan rätt och fel, som samhället både fördömer och uppfattar som fascinerande.

Kekkonens presidentperiod förlängdes med ett undantagstillstånd 1974. Samma år skrev Kekkonen en text om finsk korruption. I *Suomalaista korruptiota* skriver Kekkonen att varje land har den korruption som landet förtjänar. Vidare menar han att korruptionen i Finland är kollektivt och att ingen personligen behöver ta ansvar för korruptionen i just Finland. Textens korruptionsexempel riktas istället mot institut och beslutsfattare så som Finlands Rundradio (Yle) samt ministrar och ministerier.¹⁷⁰ I texten skriver president Kekkonen att korruption påträffas i Finland men att ingen, inte i varje fall han själv, personligen behöver ansvara för korruptionskulturen. Texten kan ses som ett svar på den kritik som riktades mot Kekkonens presidentskap och omständigheterna kring att Kekkonens presidentskap förlängdes med ett undantagstillstånd.¹⁷¹ Edouard Pignot utgår från en diskussion om rationaliserande ideologier när han skriver att individer neutraliserar stigmat från sin egna korrupta verksamhet. Han skriver att få människor anser att de själva är korrupta eller kriminella. Korrupta individer legitimerar istället sina egna handlingar, de anser att deras handlingar inte är bundna till deras identitet.¹⁷² Individer som är involverade i korruption fortsätter värdesätta värderingar så som integritet, ärlighet och rättvisa.¹⁷³

¹⁶⁷ Damgaard, *Corruption: Multiple margins and mediatized transgression*, 412–418.

¹⁶⁸ Tuikka, *Urho Kekkonen historia- ja politiikkakäsitykset teoriasta käytäntöön 1933–1981*, 362–364.

¹⁶⁹ Damgaard, *Corruption: Multiple margins and mediatized transgression*, 417–418.

¹⁷⁰ Urho Kekkonen, *Suomalaista korruptiota* (1974) publicerad av Doria <doria.fi/handle/10024/11561> hämtat 6.2.2020.

¹⁷¹ Till exempel av ovannämnda institut och beslutsfattare.

¹⁷² Edouard Pignot, *Bringing down the house: Analyzing corrupt forms of trading with Lacan*, *Ephemera: theory & politics in organizations* 15 (2015:2) 389–391.

¹⁷³ Pignot, *Analyzing corrupt forms of trading with Lacan*, 391.

Kekkonens legitimerar sin politik och sitt presidentskap med en tanke om allmänhetens bästa.¹⁷⁴ Timo J. Tuikka skriver att Kekkonen förde en hegemonisk strid om kontrollen och uppfattning om vad som är bäst för Finland genom att prägla sin politik och person till en tanke om Finlands bästa.¹⁷⁵ I *Suomalaista korruptiota* från 1974 representerar Kekkonen en korruptionssyn som i första hand är normativ. Den beskriver en korruption som handlar om människor och institut som handlar omoraliskt och korrupt. Korruptionssynen representerar en tanke om rättslöshet, ett samhällsfördärv, en perversion av instituten och en ideologisk förvittring. Kekkonens text framhäver speciellt en syn på korruption som verksamt som går emot allmänintresset. Texten representerar en syn om att samhället och institutioner konstant måste kämpa emot lockelserna som marginalen erbjuder. Texten ger också en kontinuerlighet till tanken om att korruption kopplas till nepotism i Finland.

Finland, nepotism och korruption

Finlands bastusällskap, Suomen Saunaseura ry, grundades 1937. Föreningen funktionerande fram till 2013 som en allmännyttig förening.¹⁷⁶ En förening måste uppfylla vissa i lag specifika kriterier för att den ska ses som allmännyttig. Kriterierna är bland annat att föreningen enbart verkar för allmänhetens fördel och att dess medlemmar inte får lyfta oskäligt höga löner, ersättningar eller gottgörelser för sitt arbete.¹⁷⁷ En allmännyttig förening behöver inte betala mervärdeskatt. Under 2013 ansåg skattemyndigheten att bastusällskapt inte längre uppfyllde kriterierna för en allmännyttig förening. Bastusällskapets styrelse överklagade inte beslutet.¹⁷⁸ Beslutet kungjordes för föreningens medlemmar i ordförandes inledande spalt i medlemstidning *Sauna*. I samma spalt meddelar föreningen att president Sauli Niinistö blivit hedersgäst i föreningen.¹⁷⁹

Att bastusällskapet inte längre uppfattades som en allmännyttig förening sammanfaller tidsmässigt med ett tilltagande intresse för korruption, korruptionsforskning och korruptionsbekämpning i Finland. Skattemyndighetens beslut kan också ses i ljuset av en etablerad och hegemoniserad

¹⁷⁴ Tuikka, *Urho Kekkonen historia- ja politiikkakäsitykset teoriasta käytäntöön 1933–1981*, 203.

¹⁷⁵ Tuikka, *Urho Kekkonen historia- ja politiikkakäsitykset teoriasta käytäntöön 1933–1981*, 203.

¹⁷⁶ Ben Grass, *Saunatoimintamme alv-velvolliseksi* i tidningen *Sauna*, Suomen Saunaseura ry:n jäsenlehti (2013:2) 5.

¹⁷⁷ Skatteförvaltningen, *När är en förening eller en stiftelse allmännyttig?*, [<vero.fi/sv/foretag-och-samfund/om-foretagsbeskattningen/inkomstbeskattning/foreningar-och-stiftelser/nar-ar-en-forening-eller-en-stiftelse-a/>](http://vero.fi/sv/foretag-och-samfund/om-foretagsbeskattningen/inkomstbeskattning/foreningar-och-stiftelser/nar-ar-en-forening-eller-en-stiftelse-a/) hämtat 11.2.2020.

¹⁷⁸ Grass, *Saunatoimintamme alv-velvolliseksi*, 5.

¹⁷⁹ Grass, *Saunatoimintamme alv-velvolliseksi*, 5.

korruptionsdiskurs i Finland. Bastusällskapet i egenskap av en symbol för informella nätverk slutar kategoriseras som allmännyttig verksamhet och underställs sedan samma villkor och krav som andra privata föreningar och organisationer. På ett symboliskt plan kan beslutet ses som en vändpunkt för korruptionsdiskursen i Finland. Samtidigt kan beslutet om att president Niinistö blivit hedersgäst i föreningen ses som en symbol för kontinuitet mellan nepotism och Finlands verksamhetskultur.

En sammanfattande diskussion om korruptionsdiskursens hegemoni och diskrepanser

Begreppet korruption har genom historien uppmärksammat den tidlösa frågan om hur ett samhälle ska styras, på vilken etisk och moralisk grund ett samhälle ska stå och hur en rättvis samhällsordning ska upprättas och upprätthållas. Korruption belyser dessa faktorer genom att representera samhällets och människans moraliska skuggsida och deras inneboende problem. Alla tider och kulturer har sina egna utmaningar och samhällsproblem, vilket innebär att uppfattningen om korruption förändras genom tid och rum. Vem eller vad som beskylls för korruption har varierat beroende på samhällets struktur, värderingar och ideologier.

Korruption har som begrepp alltid varit nära sammankopplat med politik och ideologi. I avhandlingens första fas beskrevs hur korruption kopplades till en tanke om samhällets hälsotillstånd av filosofer som Platon, Aristoteles och Machiavelli. Hälsotillståndet baserades på tankar om maktfördelning, välbefinnande och ledarskapets moraliska legitimation. Den historiska normativa och moralfokuserade korruptionssynen kan än idag kopplas till allmänhetens korruptionsuppfattning. Synen framkommer i bland annat politik, media och samhällsdiskursen. I media används ofta begreppet korruption för att indikera att en person, organisation eller nation är moraliskt fördärvad. Användningen kan kopplas till ordets latinska ursprung *corruptio*, som på svenska översätts till förfall eller fördärvande. Korruption är ett begrepp som dyker upp i samhällsdiskursen till följd av skandaler. I många korruptionsskandaler finns det element av förfall eller perversion. Diskussionen som följer en korruptionsskandal lyfter fram frågor om etik, moral, lagar och normer. Hur människor förhåller sig till korruption och enskilda korruptionsfall beror på kulturella, socioekonomiska, historiska och ekonomiska faktorer i både samhället och hos individen, så som yrke, ställning, status, skolning, klass och kön.¹⁸⁰ Colin Leys skriver i *What is the Problem about Corruption?* att korruptionsuppfattningen hos människor baserar sig på många intuitiva och subjektiva faktorer som påverkas av hur media och staten presenterar händelserna.¹⁸¹ Den normativa korruptionsdimensionen visar att korruptionsrädslan ofta är kopplad till tanken om att korruption bryter mot och försvagar samhällsnormer och samhällsmoralen. I mogna

¹⁸⁰ Salminen & Mäntysalo, *Korruptio ja hyvä veli -verkot Suomessa*, 7.

¹⁸¹ Leys, *What is the Problem about Corruption?* 62.

demokratier¹⁸², exempelvis Finland, brukar korruption kopplas till en tanke om att fräcka och giriga människor gynnas på de laglydigas bekostnad.¹⁸³

Avhandlingen har genom tre faser beskrivit hur den normativa och moraliska korruptionsuppfattningen gett vika för en marknadscentrerad och deskriptiv korruptionsdiskurs. I formningsfasen beskrevs hur korruption legitimerades som ett vetenskapligt och empiriskt grundat forskningsområde under efterkrigstiden. Den efterkrigstida korruptionsforskningen avmystifierade, klassificerade och kodifierade begreppet korruption. Mot slutet av århundradet stärktes en teknisk, ekonomisk och deskriptiv korruptionsuppfattning som gav korruption en marknadscentrerad stämpel, vilket syns i uppfattningen om att korruption kan motarbetas med en fri marknad, lägre skatter, avreglering och privatisering. Korruptionsdiskursen kan genom korruptionslitteraturen och forskarna i fas 1 kopplas till nyliberala ideal och USA:s utrikespolitik.

I den andra fasen beskrevs hur högprofilerade internationella organisationer under 1990-talet, i samband med Sovjetunionens fall och kalla krigets slut, anammat den marknadscentrerade och nyliberala korruptionsuppfattningen som under 1900-talet drivits av amerikanska korruptionsforskare, ideal och utrikespolitik. Fas 2 har analyserat internationella organisationer, korruptionskonventioner och korruptionsindex för att belysa korruptionsdiskursen och sätten som organisationerna uppmärksammat och bekämpat korruption. I stora drag beskrev etableringsfasen hur internationella organisationerna legitimerade korruptionsdiskursen med hänvisningar till höga korruptionskostnader, korruptionsmängden och genom att målat upp korruption som ett omoraliskt och ondskefullt fenomen. Uppfattningen berättigade och förpliktade nationer och internationella organisationer att bekämpa korruption. Bekämpningen utfördes med nyliberala och marknadscentrerade verktyg så som privatisering, avreglering och transparens i den offentliga sektorn.

I stabiliseringsfasen analyserades hur korruptionsdiskursen tagit form i det finska samhället under 2000-talet. Finsk korruptionsforskning, lagar och samhällsdiskurs tyder på att korruptionsdiskursen hegemoniserats i Finland under 2000-talet. I Finland har korruptionsdiskursen ramats in kring strukturell korruption och nepotism. I fas 3 diskuterades hur samma system och mekanismer, som möjliggör och gynnar nepotism i Finland, också har ansetts vara en del av den finska

¹⁸² Med mogen demokrati anses en demokratisk stats som fungerat tillräckligt länge för att det ska vara osannolikt att statsskicket ska ändra. Sjölin skriver att lagen brukar representera en generell moraluppfattning i samhället i en mogen demokrati. Sjölin, *Om korruption och offentlig etik*, 33.

¹⁸³ Salminen & Mäntysalo, *Korruptio ja hyvä veli -verkostot Suomessa*, 10.

verksamhetskulturen och genom det grunden till ett välfungerande samhälle. Korruptionsdiskursens polaritet har skapat och fortsätter skapa svårösliga motsättningar i det finska samhället.

Avhandlingen har utgående från Van Dijks kritiska diskursanalys och genom faserna redogjort för hur en modern korruptionsdiskurs uppkommit, globaliserats och hegemoniserats. Avhandlingen uppmärksammar följande resultat om korruptionsdiskursens kronologiska utveckling.

- En modern korruptionsdiskurs tog form efter andra världskriget.
- Korruptionslitteraturen under 1900-talet domineras av amerikanska forskare och präglas av en nyliberal tankevärld.
- Korruptionsdiskursen globaliserades genom högprofilerade internationella organisationer under 1990-talet.
- Finsk media, lagstiftning och samhällsdiskurs vittnar om hur korruptionsdiskursen hegemoniserats i Finland under 2000-talet.

Dagens korruptionsforskning och korruptionsdiskursens inneboende diskrepanser

Avhandlingen har visat hur korruptionsdiskursen inhyst och hur den fortsätter inhysa diskrepanser. Heidenheimer beskrev redan 1970 hur korruptionsdefinitionerna i Oxford English Dictionary illustrerar en diskrepans mellan korruptionsforskningen och allmänhetens generella korruptionsuppfattning. Åtta av Oxford English Dictionarys nio korruptionsdefinitioner motsvarade inte korruptionsforskningens korruptionssyn på 1970-talet. Allmänhetens moralcentrerade korruptionsuppfattning ställdes under 1900-talet emot korruptionsforskningens deskriptiva och rättframma korruptionsdefinitioner. Upplägget ändrade under 1990-talet när de internationella organisationerna anammande de amerikanska tänkarnas korruptionsuppfattning.

Idag är diskrepansen i korruptionsdiskursen den motsatta från situationen 1970. Den samtida korruptionsforskningen uppfattar korruption som ett mångfacetterat, omtvistat och komplext fenomen samtidigt som allmänheten sökt sig närmare organisationernas rättframma korruptionsuppfattning. Gjalt de Graaf skriver i *Causes of Corruption* att "It seems that every article on corruption starts with an overview of the many definitions".¹⁸⁴ Citatet karikerar på ett

¹⁸⁴ De Graaf, *Towards a contextual theory of corruption*, 43.

fångande sätt dagens korruptionsforskning. Dagens korruptionsforskning erbjuder ingen obestridd korruptionsdefinition eller hållbar korruptionsinramning. I kapitlet om korruptionsforskning på 1960-, 1970- och 1980-talet behandlades marknads- och beteendecentrerade korruptionsdefinitioner och definitioner som ser korruption som handlingar som går emot samhällets- eller allmänhetens bästa. Forskningsfältet breddades under 1990-talet, i diskussionen om korruptionsdiskursen i Finland behandlades några av de nyare korruptionsforskarna och korruptionsforskningsinriktningarna. Den samtida korruptionsforskningen ifrågasätter och försöker bredda på den rådande korruptionsuppfattningen.

Ett exempel av det här är dygdcentrerade eller nyklassiska korruptionsdefinitioner som utgår från en normativ etik och strävar efter att återgå till en historisk moralcentrerad korruptionssyn. De flesta nyklassiska definitioner anser att korruption ska motarbetas med hjälp av dygdetik. Dygdcentrerade korruptionsdefinitioner brukar utgå från att korruption är ett svårfångat och mångfacetterat fenomen. Dygdcentrerade korruptionsdefinitioner kringgår den inneboende definitionsproblematiken genom att hänvisa till ideologiska och moraliska principer. Dygdetiken sätter fokus på att utveckla människor och samhällen med god karaktär och goda vanor. I praktiken saknar dygdetiken metoder och instrument för att tillämpa teorierna.¹⁸⁵

Korruption har också setts som en motreaktion mot samhället, samhällsideal eller samhällsnormerna. Kulturcentrerade korruptionsdefinitioner ser korruption som en performativ handling, en korruptionskultur, subkultur eller annan handling som utspelar sig i periferin. I praktiken innebär det att korruption ses som handlingar som bryter mot de normer, tankesätt, ideal och lagar som samhället och institut upprätthåller. Tanken tar fasta på en korruptionsdiskussion där allmännyttan ställs emot subkulturer. Ett exempel kulturcentrerade korruptionsdefinitioner är Mads Damgaard som kopplat korruption till marginalitet och tvetydighet. Damgaard beskriver korruption som ett fenomen som tar formen av en tävlande samhällsordning, en förändringsfas eller en lockelse.¹⁸⁶ Diskussioner om lockelse är ett återkommande element i kulturfokuserade korruptionsdefinitioner. Ett exempel av det är David P. Levines diskussion om den ultimata narcissiska tillfredställelsen. Enligt Levine är korruption en attack mot samtidens normer driven av en specifik form av girighet som han kallar den ultimata narcissiska tillfredställelsen. Levine beskriver girighet som tanken om att organisationers och marknadens normer och regler är hinder

¹⁸⁵ Sjölin, *Om korruption och offentlig etik*, 43.

¹⁸⁶ Damgaard, *Corruption: Multiple margins and mediatized transgression*, 412–418.

som kan och ska överkommas. Det innebär att aktörer legitimerar sin egen korrupthet som någonting moraliskt försvarbart.¹⁸⁷

Beteende-, marknads-, dygd- och kulturcentrerade korruptionskategoriseringar försöker fastställa eller klargöra hur korruption kan eller ska förstås. De flesta korruptionskategorier och definitioner är ändå eniga om att det finns olika former eller nivåer av korruption. Den mest använda distinktionen är mellan gatukorruption och strukturell korruption.¹⁸⁸ En annan kategorisering är Heidenheimers tidigare nämnda typer av korruptionsdefinitioner¹⁸⁹ eller hans modell för att skilja mellan svart, grå och vit korruption. Där svart representerar handlingar som döms av alla samhällsgrupper, grå representerar handlingar som döms av en del av befolkningen (vanligtvis eliten) och vit representerar en generell ambivalens till huruvida ett handlingsätt överhuvudtaget ska ses som korruption.¹⁹⁰

Senaste årens korruptionsdefinitioner har försökt tackla problemen kring korruptionsdefinitionen och korruptionsförståelsen genom att acceptera korruptionsbegreppets mångfacetterade karaktär. Mats Sjölin lyfter fram tre centrala tendenser i senaste årens korruptionsforskning.¹⁹¹ Den första är en diversifiering av begreppet korruption för att forskningen ska kunna belysa korruptionsmångfalden. Det andra är att godta korruptionsbegreppets mångfacetterade karaktär men att ändå eftersträva typologier, klassifikationer och definitioner som fångar fenomenets komplexitet. Den tredje tendensen är att fokusera på korruption som ett normativt begrepp och fenomen, ofta genom att ta i beaktande diversifiering och korruptionsklassificeringar.

Korruptionsforskningen erbjuder inga entydiga svar till hur korruption ska förstås eller bekämpas. Visserligen har de senaste årens korruptionsforskning i växande grad kritiserat korruptionsindexen¹⁹² och de korruptionsbekämpande åtgärder som Förenta nationerna, Transparency

¹⁸⁷ David P. Levine, *The corrupt organization*, Human Relations, 58 (2005:6) 725.

¹⁸⁸ De engelskspråkiga begreppen *Petty corruption* och *Grand corruption* används ofta istället för de svenskspråkiga begreppen gatukorruption och strukturell korruption. Det finns dock ett inneboende problem med att översätta *grand corruption* till strukturell korruption. Problemet är begreppet strukturell. En del forskning särskiljer mellan sporadisk och endemisk korruption. Forskning som användes sig av begreppet sporadisk och endemisk korruption brukar också särskilja mellan petty och grand corruption korruption i bemärkelse gatukorruption och storskalig korruption. I avhandlingen används begreppen så som de beskrivs på justitieministeriets hemsidor. <oikeusministerio.fi/sv/korruption> hämtat 25.10.2019.

¹⁸⁹ Heidenheimer, *Political corruption*, 4–6.

¹⁹⁰ Arnold J. Heidenheimer, *Political corruption, Concepts & Context* (New Jersey: Transaction Publishers, 2001) 152–154.

¹⁹¹ Sjölin, *Om korruption och offentlig etik*, 37–38.

¹⁹² Forskningen har speciellt kritiserat en allt för stark betoningen på vissa former av korruption så som mutor medan andra former av korruption förbisetts, speciellt strukturell korruption. Salminen & Mäntysalo, *Korruptio ja hyvä veli -verkostot Suomessa*, 8.

International, Världsbanken och andra internationella organisationer förespråkat.¹⁹³ Kritiken har inte haft någon egentlig effekt på korruptionsuppfattningen. Forskningsfältet har däremot skapat en alltmer vetenskaplig, mångfacetterad, omtvistad och komplex korruptionsinramning för ett svårbegripligt, kontextuellt och hemlighetsfullt fenomen. Resultatet är ett stort forskningsfält som saknar gångbara och entydiga korruptionsdefinitioner och korruptionsklassifikationer.¹⁹⁴ Forskningsfältets komplexa och mångfacetterade karaktär har lett till ett förbryllande klimat där den rådande korruptionsdiskurshegemonin gått förhållandevis okritiserad.

Samtidigt som korruptionsforskningen problematiserat korruptionsdefinitionerna och korruptionsuppfattningen har allmänhetens korruptionsuppfattning likriktats. Uppfattningen om att korruption är en brottstitel för missbruk av förtroendeställning för egen eller närståendes vinning har standardiserats på ställen så som Wikipedia och Nationalencyklopedin. Wikipedia inleder med Världsbankens korruptionsdefinition och Nationalencyklopedin använder sig av nästan direkta kopior av Transparency Internationals korruptionsdefinition som på svenska lyder ”korruption är att utnyttja sin ställning för att uppnå otillbörlig fördel för egen eller annans vinning”.¹⁹⁵ Nationalencyklopedin problematiserar inte begreppet, vilket inte heller brukar vara fallet när korruption benämns i medier. Allmänhetens korruptionsuppfattning har börjat forma sig efter de internationella organisationernas korruptionssyner som under 1900-talet skapats av amerikanska korruptionsforskare.

Den hegemoniska korruptionsforskningens anakronismer

Även om en del ny korruptionsforskning ifrågasätter den hegemoniserade korruptionsuppfattningen så tillämpas den av andra. Två exempel från historieforskningen är *Anticorruption in History* och Ramsay MacMullens *Corruption and the Decline of Rome*.¹⁹⁶ Verken utgår från den hegemoniserade korruptionsuppfattningen för att försöka förklara strukturella problem i historiska samhällen. MacMullens bok beskriver hur korruption ledde till eller bidrog till Västroms fall. Han skrev att romarriket under toppen av sin storhetstid styrdes av en enhetlig och moraliskt förpliktad

¹⁹³ Ofta används begreppet antikorrptionsdiskursen. Mlada Bukovansky, *The hollowness of anti-corruption discourse*, *Review of International Political Economy* 13 (2006:2).

¹⁹⁴ Mariya Polner & Robert Ireland, *Overview of Literature on Corruption*, WCO Research Paper No. 7 (2010).

¹⁹⁵ Wikipedia, *Korruption*; Nationalencyklopedin, *korruption*; Transparency International Sverige, *Vad är korruption?*.

¹⁹⁶ Red. Kroeze, Vitória & Geltner, *Anticorruption in History*; Ramsay MacMullen, *Corruption and the Decline of Rome* (New Haven and London: Yale University Press, 1990).

elit. En elit som höll korruption och de lägre korrupta samhällsklasserna under kontroll. Enligt MacMullan spreds korruptionen i romarriket när ekonomiska incitament ersatte gott beslutsfattande och förvaltning. Anakronismen syns i hur kontemporära farhågor reflekteras i bokens analys av Västoms fall.

Farhågan kulminerar kring tanken om att västvärldens största och mäktigaste imperium raserade på grund av korruption. MacMullans verk innehåller klara riktlinjer för vad som orsakade nedgången. Han skrev att pengar ersatte de moraliska förpliktelseerna i imperiet och att korruption sipprade in från de moraliskt klandervärda lägre klasserna, samtidigt som riket gav vika för yttre fiender. MacMullans retorik påminner om den retorik som de korruptionsbekämpande organisationerna använder sig av.

Korruptionsdiskursens komplexitet och den kritiska diskursanalysens begränsningar

En av avhandlingens stora utmaningar var att rama in en korruptionsförståelse som kunde tillämpas för att analysera korruptionsdiskursen. Utmaningen löstes genom att rama in begreppet korruption som en flytande signifikant. Inramningen innebar att begreppet korruption har kunnat fungera som en representation av en samling tankar och idéer om korruption. Den teoretiska grunden möjliggjorde en diskursanalys som inte behövde förhålla sig till den ohanterliga mängden korruptionsdefinitioner och kategoriseringar som uppkommit under de senaste årtiondena.

Avhandlingens tre faser och Van Dijks kritiska diskursanalys tillämpades för att ytterligare begränsa och klargöra korruptionsdiskursen. Uppdelningen har spjälkat upp korruptionsdiskursen i tre faser med distinkt källmaterial och fokus. Användningen av Van Dijks kritiska diskursanalys innebar att analysen begränsades till tre intressegrupper. Att Van Dijks kritiska diskursanalys uppfattar mottagarna som passiva subjekt begränsade analysen till maktutövarna, det vill säga intressegrupperna.

Avgränsningen har inneburit att diskursens politiska och ideologiska aspekter har kunnat föras fram och analyseras. Metoden har öppnat upp korruptionsdiskursen för en typ av metaanalys som inte annars varit möjligt att utföra. Jag tror att en avgörande faktor till varför korruptionsdiskursens hegemoni gått förhållandevis obemärkt av både forskning och samhällsdebattörer är att

korruptionsforskningen uppfattat korruption som ett komplext och svårbegripligt fenomen samtidigt som allmänheten presenterats med en lättbegriplig och rättfram korruptionsdefinition.

Medier och de internationella organisationerna har ramat in korruption som ”ett missbruk av förtroendeställning för egen eller annans vinning” samtidigt som korruptionsforskningen försökt tackla, definiera och kategorisera korruption. Att allmänheten redan har en fungerade och tillämpningsbar korruptionsdefinition innebär att drivkraften till att problematisera korruption inte varit tillräckligt stort. De korruptionsforskare som ändå väljer att problematisera begreppet hamnar in i en labyrint av mångfacetterade och svårhanterliga korruptionsteorier och definitioner.

Jag tror korruption kommer att fortsätta användas som ett symboliskt maktredskap för att stämpla oönskade handlingar och samhällsystem fram tills korruptionsforskningen på ett tillfredsställande vis kan belysa korruptionsdiskursens problematiska egenskaper till en bredare publik. Alternativt behöver vi fundera på om det överhuvudtaget finns ett mervärde i att använda begreppet korruption för att mäta och definiera oönskade samhällsystem och handlingar. Lagstiftningen i Finland använder sig fortsättningsvis av brottsbenämningar så som muta och förskingring för att döma brott som vanligtvis ramas in som korruption. Vi behöver därför fråga oss, vad infattar konceptet korruption, som vi inte kan förmedla med andra begrepp?

Käll- och litteraturförteckning

Källor, Formningsfas (Fas 1) 1960–1990

95th United States Congress, *Unlawful Corporate Payments Act of 1977*, Report 95–213 (1977).

Heidenheimer, Arnold J., *Political corruption, Readings in comparative analysis* (New York: Routledge, 1970).

Huntington, Samuel, *Political Order in Changing Societies* (New Haven: Yale University Press, 1968).

John Dalberg-Acton, 1st Baron Acton, *Letter to Archbishop Mandell Creighton* (1887)
<<https://history.hanover.edu/courses/excerpts/165acton.html>>, hämtat 27.11.2019.

Klitgaard, Robert, *Controlling corruption*, (Berkeley: University of California Press, 1988).

McMullan, Mark, *A Theory of Corruption*, *The Sociological Review* 9 (1961:2).

Nye, Joseph, *Corruption and Political Development: A Cost-Benefit Analysis*, *American Political Science Review*, 61:2 (1967).

Robert Klitgaard, <<http://www.robertklitgaard.com/>>, hämtat 3.12.2019.

Van Klaveren, Jacob, *Corruption as a Historical Phenomenon*, ed. Arnold J. Heidenheimer, *Political corruption, Concepts & Context* (New Jersey: Transaction Publishers, 2001).

Källor, Etableringsfas (Fas 2) 1990–2000

Alderson, Arthur S. & François Nielsen, *Globalization and the Great U-Turn: Income Inequality Trends in 16 OECD Countries*, *American Journal of Sociology* 107 (2002:5).

European Parliamentary Research Service, *The Cost of Non-Europe in the area of Organised Crime and Corruption – Annex II – Corruption* (Bryssel 2016).

Förenta nationerna, *1945: The San Francisco Conference*,
<<https://www.un.org/en/sections/history-united-nations-charter/1945-san-francisco-conference/index.html>> hämtat 5.4.2020.

Förenta nationerna, *Global Cost of Corruption at Least 5 Per Cent of World Gross Domestic Product, Secretary-General Tells Security Council, Citing World Economic Forum Data*,
<<https://www.un.org/press/en/2018/sc13493.doc.htm>> hämtat 22.1.2020.

Förenta nationerna, *Konventionen mot korruption* (New York 2004).

Förenta nationerna, *Signature and Ratification Status*, FN:s kontor för narkotikakontroll och förebyggande av brott (UNODC) <<https://www.unodc.org/unodc/en/corruption/ratification-status.html>> hämtat 7.8.2019.

IFI Watch, *The World Bank and the Question of Immunity*, Bangladesh Working Group on International Financial Institutions and Trade Organisations 1 (2004:1).

OECD, *About – Who we are?* <<http://www.oecd.org/about/>>, hämtat 5.12.2019.

Statistikcentralen, *Totalstatistik över inkomstfördelning*, <http://www.stat.fi/til/tjkt/2017/01/tjkt_2017_01_2018-12-18_tie_001_sv.html>, hämtat 12.9.2019.

The World Bank, *Combating Corruption*, <<https://www.worldbank.org/en/topic/governance/brief/anti-corruption>> hämtat 21.1.2020.

The World Bank, *James David Wolfensohn - 9th President of the World Bank Group, 1995 – 2005*, <<https://www.worldbank.org/en/about/archives/history/past-presidents/james-david-wolfensohn>>, hämtat 10.12.2019.

Transparency International Suomi Finland, *Joint Statement by the Nordic Transparency Chapters: Trouble at the Top*, <<http://www.transparency.fi/joint-statement-by-the-nordic-transparency-chapters-trouble-at-the-top/>> hämtat 18.1.2020.

Transparency International Sverige, *Vad är korruption?* <<https://www.transparency.se/korruption>> hämtat 21.10.2019.

Transparency International, *Corruption Perceptions Index 2018*, <<https://www.transparency.org/cpi2018>> hämtat 9.10.2019.

Transparency International, *Corruption Perceptions Index – Overview*, <<https://www.transparency.org/research/cpi/overview>> hämtat 5.4.2020.

Transparency International, *Corruption Perceptions Index 2018: Frequently Asked Questions* (2018).

Transparency International, *Corruption Perceptions Index 2018: Full Source Description* (2018).

Transparency International, *What is corruption?* <<https://www.transparency.org/what-is-corruption#define>>, hämtat 27.8.2019.

Transparency International, *Who we are - Our organization*, <<https://www.transparency.org/howeare/organisation>> hämtat 19.1.2020.

Utrikesministeriet, *Transparency International Secretariat (TI-S)* <https://um.fi/kehitysyhteistyon-uusimmat-rahoituspaatokset/-/asset_publisher/5mDkc1Hn9MUP/ahaKytInterventionType/id/1175548>, hämtat 12.12.2019.

Yle, *Suomi putosi piirun verran korruptiovertailussa – silti maailman kolmanneksi vähiten korruptoitunut maa* 25.1.2017, <<https://yle.fi/uutiset/3-9420593>> hämät 3.2.2020.

Källor, Stabiliseringsfas (Fas 3) 2000–

Ekholm, Kai, Päivikki Karhula & Tuomo Olkkonen, *Tiellä sananvapauteen 1917–2017 - Kekkonen, jumala, seksi* (Helsingfors: Into Kustannus, 2017).

Europeiska kommissionen, *Fairness, inequality and inter-generational mobility: Social Capital: Trust in people*,

<<https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/special/surveyky/2166>> hämät 28.1.2020.

Eurostat, *Average rating of trust by domain, sex, age and educational attainment level* <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-datasets/-/ILC_PW03> hämät 28.1.2020.

Finlex, lagarna: 30.12.2003/1286, 15.7.2005/540, 29.12.2011/1531, 29.12.2016/1376, 30.4.2019/595. <<https://finlex.fi/fi/>>.

Fletcher, Richard, Nic Newman, Antonis Kalogeropoulos & Rasmus Kleis Nielsen, *Reuters Institute Digital News Report 2019* (2019).

Forsman, Merja, *Tamminiemen lauteilla*, Sauna, Suomen Saunaseura ry:n jäsenlehti (2013:2).

Grass, Ben, *Saunatoimintamme alv-velvolliseksi*, Sauna, Suomen Saunaseura ry:n jäsenlehti (2013:2).

Justitieministeriet, *Bekämpning av korruption*, <<https://oikeusministerio.fi/sv/korruption>> hämät 25.10.2019.

Kuosmanen, Jukka, *Tamminiemen saunassa*, Yle 6.6.2016, <<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/06/06/tamminiemen-saunassa?ref=ohj-articles>> hämät 27.1.2020.

Skatteförvaltningen, *När är en förening eller en stiftelse allmännyttig?* <https://www.vero.fi/sv/foretag-och-samfund/om-foretagsbeskattningen/inkomstbeskattning/foreningar-och-stiftelser/nar_ar_en_forening_eller_en_stiftelse_a/> hämät 11.2.2020.

Urho Kekkonen, *Suomalaista korruptiota* (1974) Doria <<https://www.doria.fi/handle/10024/11561>> hämät 6.2.2020.

Vuojolainen, Antti, *Saunadiplomatiaa ja vähän muutakin*, 13.6.2011, Utrikesministeriet, <https://um.fi/uutiset/-/asset_publisher/GRSnUwaHDPv5/content/saunadiplomatiaa-ja-vahan-muutakin> 3.9.2019.

Andra källor

Geltner, Guy, Roland Kroeze & André Vitória, *Anticorruption in History - From Antiquity to the Modern Era* (Oxford: Oxford University Press, 2018).

MacMullen, Ramsay, *Corruption and the Decline of Rome* (New Haven and London: Yale University Press, 1990).

Nationalencyklopedin, *korruption*,

<<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/korruption>>, hämtat 19.11.2019.

SAOLhist, *Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (1877–2015)*,

<spraakdata.gu.se/saolhist/> hämtat 7.4.2020.

Wikipedia, *Korruption* (svenska) <<https://sv.wikipedia.org/wiki/Korruption>>, hämtat 24.3.2020.

Forskningslitteratur

Andersson, Staffan, Andreas Bergh, Gissur O Erlingsson & Mats Sjölin, *Korruption, maktmissbruk och legitimitet* (Lund: Studentlitteratur, 2010).

Andersson, Staffan & Gissur Ó. Erlingsson, *Förvaltningsreformer och korruptionsrisker*, *Korruption, maktmissbruk och legitimitet*, (2010).

Bergh, Andreas, *Korruptionsbekämpning i kommunalpolitiken: Lärdomar från spelteori och experimentell samhällsvetenskap*, *Korruption, maktmissbruk och legitimitet* (Lund: Studentlitteratur, 2010).

Bhargava, Vinay, *Curing the cancer of corruption*, *Global Issues for Global Citizens, An Introduction to Key Development Challenges*, World Bank (Washington, DC 2006).

Bluestone, Barry & Bennett Harrison, *The Great U-turn: Corporate Restructuring And The Polarizing Of America* (New York: Basic Books, 1988).

Breit, Eric, Thomas Taro Lennerfors & Lena Olaison, *Critiquing corruption: A turn to theory*, *Ephemera - theory & politics in organization* 15 (2015:2).

Bukovansky, Mlada, *The hollowness of anti-corruption discourse*, *Review of International Political Economy* 13 (2006:2).

Christie, Nils, *A Suitable Amount of Crime* (London: Routledge, 2004).

Clemens, Michael A. & Michael Kremer, *The New Role for the World Bank*, *Journal of Economic Perspective* 30 (2016:1).

Damgaard, Mads, *Corruption: Multiple margins and mediatized transgression*, *Ephemera: theory & politics in organizations* 15 (2015:2).

- De Graaf, Gjal, *Causes of Corruption: Towards a contextual theory of corruption*, Public Administration Quarterly, 31:1 (2007).
- Friedrich, Carl J., *Corruption concepts in historical perspective*, Political corruption, Concept and Context (New Brunswick and London: Transaction Publishers 2001).
- Fukuyama, Francis, *The End of History and the Last Man* (New York: Free Press, 1992).
- Giddens, Anthony, *The Consequences of Modernity* (Cambridge: Stanford University Press, 1990).
- Gutterman, Ellen, *The Legitimacy of Transnational NGOs: Lessons from the Experience of Transparency International in Germany and France* (2012).
- Harling, Philip, *The Waning of 'Old Corruption': The Politics of Economical Reform in Britain, 1779–1846* (New York: Oxford University Press, 1996).
- Heidenheimer, Arnold J., *Political corruption, Concepts & Context* (New Jersey: Transaction Publishers, 2001).
- Helkama, Klaus, *Suomalaisten arvot, Mikä meille on oikeasti tärkeää?* (Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2015).
- Huntington, Samuel, *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order* (New York: Simon & Schuster, 1996).
- Ireland, Robert & Mariya Polner, *Overview of Literature on Corruption*, WCO Research Paper No. 7 (2010).
- Jarrick, Arne, Janken Myrdal & Maria Wallenberg Bondesson, *Methods in World History - A Critical Approach, Globalization and world history - An introduction to studies of methods* (Lund: Nordic Academic Press, 2016).
- Johnston, Michel, *The definitions debate. Old conflicts in new guises*, The Political Economy of Corruption, ed. Arvind K. Jain, (London and New York: Routledge, 2001).
- Jones, Stephen, *Criminology* (Oxford: Oxford University Press, 2006).
- Keohane, Robert & Joseph Nye, *Power & Interdependence - World Politics in Transition* (New York: Little, Brown, and Company, 1977).
- Koehlin, Lucy, *Corruption as an Empty Signifier: Politics and Political Order in Africa* (Boston: Brill Publishers, 2013).
- Koikkalainen, Petri & Esko Rieppola, *Näin valta ostetaan – lyhyt oppimäärä poliittisesta korruptiosta Suomessa 2006–2009* (Helsinki: WSOY, 2009).
- Laukkanen, Erkki, *Corruption Perception Index (CPI): suppea ja poliittisesti vino korruptiomittari*, toim. Salla Nazarenko, Korruptio Suomessa (Helsinki: Into Kustannus, 2019).

- Levine, David P., *The corrupt organization*, Human Relations, 58 (2005:6).
- Lévi-Strauss, Claude, *Introduction to the Work of Marcel Mauss* (London: Routledge, 1987) translated by Felicity Baker.
- Leys, Colin, *What is the Problem about Corruption? Political corruption, Concept and Context* (New Brunswick and London: Transaction Publishers, 2007).
- Mäntysalo, Venla, *Tarkastelussa maan tapa: hyvä veli -verkostot ja rakenteellinen korruptio*, toim. Salla Nazarenko, Korruptio Suomessa (Helsinki: Into Kustannus, 2019).
- Nazarenko, Salla, *Korruptio Suomessa* (Helsinki: Into Kustannus, 2019).
- Niinimäki, Tommi, *Clapping with one hand – An analysis of Finnish lobbying regulations*, Transparency International (2019).
- Osrecki, Fran, *Fighting corruption with transparent organizations*, Ephemera - theory & politics in organization 15 (2015:2).
- Phillips, Louise & Marianne Winther Jørgensen, *Diskursanalyys som teori och metod* (Lund: Studentlitteratur, 2000).
- Pieth, Mark, *International cooperation to combat corruption*, ed. Kimberly Ann Elliott, Corruption and the global economy (Washington: Institute for International Economics, 1997).
- Pignot, Edouard, *Bringing down the house (of Goldman Sachs): Analyzing corrupt forms of trading with Lacan*, Ephemera - theory & politics in organization 15 (2015:2).
- Polzer, Tara, *Corruption: Deconstructing the world bank discourse*, Development Studies Institute 1 (2001:18).
- Potts, Amanda & Elena Semino, *Cancer as a Metaphor*, Metaphor and Symbol 34 (2019:2).
- Razafindrakoto, Mireille & François Roubaud, *Are International Databases on Corruption Reliable? A Comparison of Expert Opinion Surveys and Household Surveys in Sub-Saharan Africa*, World Development 38 (2010:8).
- Rubinstein, William, *The End of "Old Corruption" in Britain 1780–1860*, Past and Present 101 (1983).
- Saarikivi, Janne, *Hyvinsyöneen tunnustuksia korruptio-Suomesta: miten olen menestynyt perhetaustan, suhteiden ja luokkaidentiteetin avulla*, toim. Salla Nazarenko, Korruptio Suomessa (Helsinki: Into Kustannus, 2019).
- Salminen, Ari & Venla Mäntysalo, *Epäeettisestä tuomittavaan: korruptio ja hyvä veli -verkostot Suomessa* (Vaasa: Vaasan yliopisto, 2013).
- Salminen, Ari, *Rakenteellinen korruptio - Kartoitus riskitekijöistä ja niiden hallinnasta Suomessa* (Vaasa: Vaasan yliopisto, 2015).

Scott, James C., *Handling Historical Comparisons Cross-Nationally*, Political corruption, Concept and Context (New Brunswick and London: Transaction Publishers, 2007).

Sjölin, Mats, *Vad är korruption? Om korruption och offentlig etik*, Korruption, maktmissbruk och legitimitet, (Lund: Studentlitteratur, 2010).

Teorell, Jan, *Att mäta korruption*, Korruption, maktmissbruk och legitimitet, (Lund: Studentlitteratur, 2010).

Tuikka, Timo J., *"Kekkosen konstit" : Urho Kekkosen historia- ja politiikkakäsitykset teoriasta käytäntöön 1933–1981* (Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House, 2007).

Van Dijk, Teun, *Discourse and Power* (New York: Palgrave Macmillan, 2008).